

bistands-aktuelt

nr 6 september 2007

OMSKJÆRING

FOTO: SCANPIX/AP

Flere omskjæres på sykehus

Hver eneste dag omskjæres seks tusen jenter. De er stadig yngre og stadig flere blir omskjæret på sykehus. Skal man få slutt på praksisen, må det settes inn betydelig mer ressurser enn i dag, mener norsk forsker.

Side 4-5

www.bistandsaktuelt.no

Å skaffe drikkevann er paradoksalt nok en av de største utfordringene for mennesker under en storflom.

FOTO: GMB AKASH

Millioner rammet av storflom

■ Monsunregnet i Sør-Asia er en årvisst velsignelse – og ulykke – for bønderne i regionen.

■ Årets flom var kraftig. Noen steder kom det flere meter med nedbør på få dager. Millioner av mennesker er rammet og hundretusener har mistet sine hjem.

■ Bistandsaktuelt har – som eneste norske presseorgan – besøkt flomområdene i Bangladesh og Nepal, og gir deg flomofrenes egne historier.

■ – Folks egne erfaringer, tilpasningsevne og nettverk er den beste garantien for at de skal

klare seg gjennom flommen og de vanskelige månedene etterpå, sier nødhjelpsarbeidere i de to landene.

Side 10-15

B-Post Abonnement

RETURADRESSE: Bistandsaktuelt, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

NÆRINGSUTVIKLING

Norfund lover bot og bedring

Side 22-23

LITTERATUR

Høstens bok-tips

Side 20-21

BISTANDSBRANSJEN

Forsker-skryt for likestilling

Side 6

AFGHANISTAN

Terror mot afghanske skoler

Side 18-19

Hvorfor støtter Norge Sudan?

Av Erling Grimstad

DET GJORDE INNTRYKK å møte den unge mannen fra Sør-Sudan som fortalte meg hvordan det var å være undertrykt og diskriminert i Sudan. Navnet tilkjennega at han ikke var muslim og derfor måtte komme fra sør i Sudan, hvor majoriteten er kristne. Han fortalte om venner fra sør i Sudan som plutselig forsvant fra gatebildet uten at de fikk noen forklaring på hva som hadde skjedd med dem, hvor de var blitt av eller hvorfor de forsvant.

Hva er den egentlige grunnen til at Norge gir betydelige midler til et land som sliter med alvorlig korrupsjon og undertrykkelse?

KORRUPSJONSUTFORDRINGENE er mange i Sudan. Politiet står åpenlyst i trafikken og krever urettmessig betaling av tilfeldig utvalgte trafikkanter. Korrupsjonen som ikke synes er mye mer alvorlig. Folks oppfatning om at man kan «kjøpe» seg en rettsavgjørelse eller stanse en rettslig prosess man ikke ønsker og korrupsjonen i det offentlige apparatet, skaper utrygghet, ulikheter og en følelse av urettferdighet.

MYNDIGHETENE I NORGE besluttet nylig å gi 600 millioner kroner til Sudan. Det er ikke første gang Norge har gitt penger til prosjekter i landet. Norge har over lang tid hatt Sudan som et satsingsområde.

Som skattebetaler og normalt opplyst samfunnsborger ønsker jeg derfor å vite hva som er den egentlige grunnen til at Norge gir betydelige midler til et land som sliter med alvorlig korrupsjon og undertrykkelse. Et land hvor geriljagrupper fortsatt kan herje i Darfur, hvor mil-

Hva er den egentlige grunnen til at herjingene i Darfur fortsetter og hvordan sikrer Norge at de norske bistandspengene ikke ender opp i feil hender, spør Erling Grimstad. Bildet viser en flyktning som holder vakt ved en brønn i Darfur. FOTO: SCANPIX

DEBATT

ljoner av mennesker er sendt på flukt. Et land som nekter å slippe FN-styrker inn i Darfur for å stanse grusomhetene. Er det fordi Darfur er oljerikt og utgjør en potensiell gullgrube for Statoil og andre norske næringsinteresser som kan følge etter?

Sloss kinesisk og amerikansk oljeindustri om myndighetenes gunst

i en posisjonering for å få tilgang til de samme oljerike områdene? Utnytter kineserne som driver oljevirk-somhet i landet, konflikten i Darfur for å skape et bedre grunnlag for oljeutvinning på bekostning av amerikane som har valgt en linje med boikott?

Hva er den egentlige grunnen til at herjingene i Darfur kan fortsette

og hvordan sikrer Norge at pengene vi gir, faktisk ender opp i de rette hendene? Som skattebetaler skulle jeg like å vite hva som foregår, uten å få servert den versjonen som noen interessenter gjerne vil at folket skal få. ■

Erling Grimstad er advokat. Han har vært aktor i flere av de største økonomiske straffesakene her i landet, nestkommanderende i Økokrim og også jobbet med å avdekke korrupsjon i FN.

Norges engasjement i Sudan

Av utviklingsminister Erik Solheim

Problemene i Sudan er ikke løst, og vi ser for oss et langsiktig engasjement i landet.

NORGES ENGASJEMENT kommer som følge av vårt engasjement for å stoppe borgerkrigen mellom Nord- og Sør-Sudan, som raste mellom 1983 og 2005. Høydepunktet for dette engasjementet kom med fredsav-

talen mellom regjeringen og SPLM-geriljaen i 2005. Under krigen var Norge en betydelig humanitær bistandsyter til landet. Etter freds slutningen har Norge gått foran i å samle inn støtte til gjenoppbygging i Sør-Sudan, spesielt å få på beina en funksjonsdyktig administrasjon.

UTFORDRINGENE I SØR er enorme. Alt må i realiteten bygges opp fra grunnen. Det er store utfordringer i å forebygge og stoppe korrupsjon. Norge bidrar derfor med å bygge opp kompetanse på sør-sudanesisk side, ha beslutningsregler for norsk bistand som hindrer korrupsjon, og med direkte støtte til anti-korrupsjonsarbeid. Det er videre store ut-

fordringer i å bygge demokratiske politiske institusjoner, omdanne en geriljabevegelse til et politisk parti og ha en velordnet avvaepnings- og demobiliseringsprosess.

SUDAN ER DET FATTIGE LANDET i verden med det bredeste norske engasjement; både konfliktløsning, politisk engasjement nasjonalt og internasjonalt, fredsbevaring, langsiktig bistand, humanitær støtte og samarbeid med frivillige organisasjoner. Sudan er et av de land i verden som mottar mest bistand fra Norge.

PROBLEMENE I SUDAN er ikke løst, og vi ser for oss et langsiktig engasje-

ment i landet. Men mens man klarer å sortere ut konfliktene mellom nord og sør, bygde konfliktene seg opp i vest. Det mest akutte problemet i dag er konflikten i Darfur, som tar det meste av den politiske oppmerksomheten internasjonalt og enorme ressurser i form av humanitær bistand.

Norge er aktivt engasjert i arbeidet med å finne løsninger på konflikten. Men konflikten mellom nord og sør og konflikten i Darfur henger sammen, og det vil ikke være mulig å få til noen bærekraftig avtale i Darfur uten at fredsavtalen mellom nord og sør blir gjennomført skikkelig. ■

FØLG DEBATTEN PÅ NETT: WWW.BISTANDSAKTUELT.NO

Hvem er og var Frankrikes nye utenriksminister, Bernard Kouchner?

Jan Borgen fra Transparency International Norge mener at Bistandsaktuelt's bilde av Kouchner bør korrigeres noe. – Mannen er ikke bare en radikaler og forsvarer av fattigfolks interesser, sier Borgen.

Institusjonelt samarbeid på miljøsidene i India

Jan Erik Sorlie fra NGI (Norges Geotekniske Institutt) skriver om samarbeidet mellom instituttet sitt og NGRI (National Geophysical Research Institute) i India.

Om røde sko, kultur, bistand og selvbylde

Cato Litangen fra Strømmestiftelsen har samtalt med sør-afrikaneren Breyten Breytenbach om det internasjonale prosjektet «Imagine Africa» – et stort internasjonalt kulturprogram som skal støtte opp under den selvtilitt bistanden ofte bryter ned.

Hva er det vi gjør når vi gjør det vi gjør?

Anne Birgitte Leseth er sosialantropolog og jobber ved sosialantropologisk institutt, Universitetet i Oslo. Debatten om idrettsbistand fortsetter. Leseth svarer her på kritikk fra Idrettsforbundet.

bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid • Utgitt av Norad

6/2007 – 10. ÅRG

Hjerteskjærende

LEDER

Tanken er nesten for grusom til å tenkes – hver eneste dag blir 6000 jenter tvunget til å få hele eller deler av sitt kjønnsorgan skåret vekk. Ifølge WHO blir over to millioner kvinner hvert år såkalt omskåret.

Det er ikke så veldig mange år siden denne forferdelige skikken ikke var kjent for folk utenfor landene som praktiserer den. Norge har støttet arbeidet mot omskjæring siden tidlig på 1990-tallet og opprinnelig var det ett av FNs Tusenårsmaal at skikken skulle være totalforbudt før 2010. Det ble imidlertid vurdert som urealistisk og nå er målet forskjøvet til 2015. Trolig er også dette målet svært vanskelig å nå – arbeidet mot kvinnelig kjønnslemlestelse har vist seg å være ekstremt vanskelig.

I denne utgaven av Bistandsaktuelt tar vi opp noen endringer og nye trekk i kampen mot omskjæring. I stadig større grad gjennomføres nå overgrepene av medisinsk personell på sykehus. Underdirektør i FNs befolkningsfond, Purnima Mane som nylig besøkte Oslo, sier at dette er en ny trend. Den kommer både fordi man er blitt klar over infeksjonsfare og risikoen for hiv/aids. I tillegg kommer at helsepersonell tjener på kjønnslemlestelse.

– Vi ser at praksisen flyttes over til private sykehus, hvor medisinsk personell ønsker å tjene ekstra penger. Vi må derfor trappe opp rådgivningen overfor helsepersonell for å få dem til å slutte med dette, sier Purnima Mane.

Et annet nytt trekk er at stadig yngre jenter blir lemlestet. Dette gjør situasjonen verre fordi småjenter ikke kan gjøre så mye motstand. Med bedøvelse på et sykehus er jentene frarantet enhver form for protest. Institusjonaliseringen av kjønnslemlestelse gjør det vanskeligere å argumentere med helsepersonell ved overgrepene. Derfor bør all tyngde etter hvert legges på menneskerettsperspektivet og det ufravikelig kravet om kvinners rett til kroppslig integritet.

Kanskje det mest skremmende som nå skjer innenfor praksisen med å omskjære kvinner, er den økende bruken av «sunna», et kutt som fjerner hele eller deler av klitoris. Det er ikke et livstruende inngrep, men likefullt et dramatisk overgrep mot kvinnelig seksualitet. Faren er at dette mindre kuttet kan avdramatisere og bagatelisere omskjæring.

Disse endringene i praksis for kvinnelig kjønnslemlestelse tilsier at kampen mot skikken må foregå med uforminsket styrke. Innsatsen bør konsentreres i landene hvor den praktiseres mest – og framfor alt være bedre forankret hos sentrale og lokale myndigheter.

Eva Braatholm

MÅNEDENS SITAT

«That's the joke – in Zimbabwe you've got freedom of expression but you don't have freedom after expression».

Poeten Comerade Fatso i et intervju med BBC 7.august

Sudans president Omar al-Bashir er en høyst kontroversiell statsleder.

FOTO: SCANPIX/ EPA

Får han det siste ordet?

Han betegnes som rå, firkantet og ubehøvlet. Kanskje ikke så rart at president Omar al-Bashir kan få gjennomslag for kravet om en helafrikansk Darfur-styrke.

Skylder på bistandsorganisasjonene. De som tviler på Bashirs uttalelser om at regjeringen jobber for fred i Darfur, kan peke på en nokså stygg forhistorie. Da opprørere i Darfur i 2003 protesterte mot myndighetene i Khartoum, ga Bashir moralsk og finansiell støtte til Janjawed-militsen, som fikk herje fritt.

Minst 200.000 mennesker er drept og mer enn to millioner er drevet på flukt fra den voldsherjede provinsen. Bashir anklages for å ha gjort fint lite for å løse konflikten i Darfur – som USA fra 2004 har kalt et folkemord. Selv nekter Bashir for å ha støttet Janjaweed. Til en FN-samling i fjor beskyldte han internasjonale hjelpeorganisasjoner for å overdrive problemene i Darfur for å få mer penger til sine egne organisasjoner. Han har dessuten uttalt at mindre enn 9.000 mennesker er drept som følge av konflikten i Darfur.

PORTRETT

SYNNØVE ASPELUND

HVEM: Omar al-Bashir

HVA: Sudans svært kontroversielle president.

HVORFOR: Vil kun ha afrikanske soldater i Darfur.

Ikke-afrikanske soldater i Darfur er uttrykk for en ny kolonisering av Afrika, mente Sudans president Omar al-Bashir. Flere vestlige land, deriblant Norge, hadde tilbudt soldater til den nye fredsbevarende styrken i Darfur, men det var altså ikke helt etter Bashirs ønske. Og etter en prat på kammeret med lederen for Den Afrikanske union (AU), Alpha Oumar Konaré, kan det nå se ut til at Bashir nok en gang kan få det som han vil.

– Vi har mottatt så mange afrikanske bidrag at vi ikke trenger å bruke ikke-afrikanske soldater, sa Konaré etter møtet med Bashir i midten av august.

Skeptisk til fredsstyrke. At lokalbefolkningen i Darfur vil ha liten tillit til en styrke med bare afrikanske soldater, er ikke den 63-år gamle presidenten så opptatt av. Han er kjent for å gå sine egne veier – og sammen med sin kikk av fire-fem nære allierte er «split-og-hersk» en mer anvendt taktikk enn diplomati og smidighet. Darfur-styrken, som er et samarbeid mellom FN og AU, skulle han aller helst ha vært foruten, og han beskyldes for å trenere prosessen med å få den på plass. En helafrikansk styrke, finansiert av FN, kan være kompromisset som gjør at fredsstyrken faktisk blir en realitet.

– Vi støtter AU-styrken, som bygger opp under den sudanske regjeringens bestrebelse på å skape sikkerhet, fred og stabilitet i Darfur, sa Bashir etter møtet med AU-lederen. Men tidligere løfter knyttet til styrken er blitt brutt, og det er fortsatt et godt stykke igjen før de 20.000 soldatene og 6.000 sivile politifolkene er på bakken i Darfur.

Tidligere i år ble Omar al-Bashir kåret til verdens verste diktator – for andre år på rad.

Topper diktator-listen. Tidligere i år ble Omar al-Bashir kåret til verdens verste diktator av Parade Magazine – for andre år på rad. Den lite ærefulle topp-plasseringen skyldes de pågående menneskerettighetsbruddene i Darfur og hans manglende vilje til å gjøre noe med volden og overgrepene. Men også før Darfur-krisen har Bashir opptrådt brutalt. Da han tok makten fra en demokratisk valgt myndighet ved et militærkupp i 1989, forbod han umiddelbart alle politiske partier, oppløste nasjonalforsamlingen og henrettet politiske motstandere.

Militærkarrieren startet som 16-åring i Sudans hær, via militærutdanning i Kairo, Malaysia, USA og Pakistan. I 1973 tjenestegjorde han i den egyptiske hæren i krigen mot Israel. Da han kom tilbake til Sudan klatret han raskt i gradene, og siden kuppet i 1989 og fram til i dag har han fått et stadig sterkere grep om den politiske makten.

Han er en høyst kontroversiell statsleder internasjonalt, ikke minst i Washington, som beskylder han for å huse terrorister og islamske fundamentalister. Bashir benekter dette, og sier han faktisk tilbød å utlevere Osama bin Laden – som bodde i Sudan fem år på 1990-tallet – til USA. Men Clinton-administrasjonen var visst ikke interessert. Ifølge Bashir. ■

Flere kvinner kjønnslemlestes på sykehus

FN vil trappe opp rådgivning til helsepersonell

Hvert år omskjæres over to millioner kvinner. Lovforbudet mot praksisen håndheves i liten grad. Overgrepene foregår dessuten i økende grad på sykehus, utført av kvalifisert helsepersonell.

OMSKJÆRING

■ **LIV RØHNEBÆK BJERGENSE**
- At kjønnslemlestelse i økende grad utføres av medisinsk personell, er en ny trend, sier underdirektør i FNs befolkningsfond, UNFPA, Purnima Mane.

Hun besøkte nylig Norge i anledning av at UNFPA sammen med FNs barnefond, UNICEF, fikk tildelt 20 millioner norske bistandskroner til et nyopprettet internasjonalt fond mot kjønnslemlestelse. Fondet skal jobbe i 16 land, og støtte tiltak mot kjønnslemlestelse i samarbeid med lokale og nasjonale myndigheter samt religiøse ledere.

Målsettingen for Norge og andre internasjonale givere som har underskrevet på FNs tusenårsmål er et totalforbud mot omskjæring innen åtte år. Tross noe færre omskjæringer i Øst-Afrika er det imidlertid langt igjen. Ifølge Verdens Helseorganisasjon, WHO, tvinges hver dag 6000 jenter under kniven.

Dette skjer selv om fem av de seks landene hvor omskjæring er mest utbredt – Etiopia, Eritrea, Sudan, Tanzania og Kenya – alle har lovforbud mot praksisen. Somalia, som er det sjette «verstinglandet», har ikke en slik lov.

Lave lønninger. Mane mener lave lønninger i helseektoren er hovedårsaken til at kjønnslemlestelse i økende grad foretas av helsepersonell i privat sektor.

- Vi ser at praksisen flyttes over til private sykehus, hvor medisinsk personell ønsker å tjene ekstra penger. Vi må derfor trappe opp rådgivningen overfor helsepersonell for å få dem til å slutte med dette, sier Mane.

Til tross for dagens mangel på håndheving av lovene som forbyr overgrepene, mener FN-medarbeideren det er viktig å ha et strengt lovverk som utgangspunkt for å en-

lgen land i verden har høyere andel kjønnslemlestede kvinner enn Somalia. I 2004 demonstrerte for første gang flere somaliske kvinnegrupper mot praksisen.

FOTO: SCANPIX/VEA

dre en skikk som bygger på religiøse, kulturelle og sosiale forestillinger.

- Men et lovverk er ikke nok. Vi ser dessuten at strenge straffer ofte fører til at virksomheten flytter under jorden – noe som ytterligere vanskeliggjør arbeidet. Det internasjonale samfunnet må bruke langt mer ressurser på forebyggende arbeid, mener Mane.

Yngre jenter. Parallelt med at overgrepene i økende grad foretas av helsepersonell – som oftest på private sykehus – observerer bistandsaktø-

- Å få slutt på praksisen med omskjæring vil være vanskelig, sier **Safia Y. Abdi**.

rer også hvordan alderen på jentene har gått ned. I bedøvd tilstand er det dessuten umulig for jentene å gjøre motstand mot overgrepet.

- Vi ser et økende antall små barn som blir omskåret, bekrefter Mane.

En gjennomgående trend er det også at selve inngrepet er blitt mindre – at det skjæres vekk mindre enn før.

- Men et lite kutt – såkalt sunna – er akkurat like uakseptabelt som et stort. Omskjæring, uansett omfang, er et overgrep mot jenter og kvinners integritet, og må ta slutt, sier

Mane.

Til tross for de massive tallene på hvor mange som lemlestes globalt, har hun tro på at det er mulig å stanse overgrepene.

- En kultur er ikke statisk. Men endring krever økt oppmerksomhet og stor innsats fra det internasjonale samfunnet, fastslår hun.

Smertefull endring. - Det vil være ekstremt vanskelig å endre denne tradisjonen, sier somaliske Safia Y. Abdi, jordmor og masterstudent i international health and social welfare.

Norskstøttet helsepersonell har drevet med omskjæring

■ **LIV RØHNEBÆK BJERGENSE**
Både Kirkens Nødhjelp og Fokus bekrefter at de har opplevd at helsepersonell knyttet til norskstøttede prosjekter har drevet med kjønnslemlestelse.

- Ja, vi kjenner til noen eksempler på det, sier prosjektrådgiver i Fokus, Mildrid Mikkelsen.

- Ja, vi har vært borti problemstillingen blant annet i forbindelse med et prosjekt i Darfur i Sudan, sier kvinneverdiger i Kirkens Nødhjelp, Thora Holter.

■ **Ja, vi kjenner til noen eksempler.**

Mildrid Mikkelsen, prosjektrådgiver i Fokus.

Fra omskjærer til aktivist. I Darfur forteller Holter om hvordan de 60 organisasjonene som står bak Darfur Emergency Response Operation (DERO) ble gjort oppmerksom på at en lokal helsearbeider utførte kjønnslemlestelse som en del av jobben.

- Det ble rapportert at en lokalansatt jordmor hadde omskåret minst seks barn i alderen 6-8 år mens hun arbeidet ute i lokalsamfunnene i leirene. Ledelsen for DERO fikk klager fra lokale folk som ikke selv praktiserer kjønnslemles-

telse som en del av sin kultur. I stedet for å si henne opp, fikk hun lære om hvorfor kjønnslemlestelse er skadelig. Nå er hun blitt aktiv motstander av praksisen. Slik er dette blitt en suksesshistorie, forteller Holter.

Hendelsen førte til at rutine ble strammet inn ved at det ble utarbeidet en egen kontrakt for lokale helsearbeidere og stab. Der må de underskrive på at de forplikter seg til å fremme nulltoleranse overfor kjønnslemlestelse. ■

pleierforbund. I likhet med FN-organisasjonene og andre bistandsaktører i felt, observerer også hun hvordan overgrepene i økende grad er blitt institusjonalisert.

- Det er ikke lenger tradisjonelle omskjærere som blir brukt. Folk har fått kunnskap om hvordan dårlig hygiene kan føre til infeksjoner og hiv/aids. I dag bruker de riktig utstyr. I Somalia møter jeg jordmødre som jobber som omskjærere. De forteller hvordan de i dag foretar et mindre kutt enn tidligere. Jobben min er å få dem til å slutte helt, sier Abdi.

Med egen erfaring som omskåret kvinne forteller hun seminarde-

- Urealistisk politisk målsetning

■ **LIV RØHNEBÆK BJERGENSE**
- Dersom politikerne virkelig mener noe med løftet om å få slutt på kjønnslemlestelse innen 2015, så må det settes av betydelig mer økonomiske og menneskelige ressurser enn i dag, sier professor i sosialantropologi Aud Talle (bildet). Hun er en av forfatterne bak Norads evalueringsrapport «Norsk bistand til bekjempelse av kjønnslemlestelse».

Talle mener at de 20 millioner kronene som Norge nylig ga til FN-fondet mot kjønnslemlestelse, ikke er mye penger fordelt på 16 land.

- Med dagens innsats er målsetningen om å få slutt på praksisen innen 2015 urealistisk, sier hun.

20 milliarder. Sammen med konsu-

Nestleder i UNFPA, FNs befolkningsfond, **Purnima Mane** mener det er en ny trend at kjønnslemlestelse i økende grad foretas av helsepersonell på private sykehus.

FOTO: ANB, VIDAR RUUD

Vi ser et økende antall barn som blir omskåret.

■ **Vi ser et økende antall barn som blir omskåret.**

Purnima Mane, underdirektør i FNs befolkningsfond, UNFPA.

ret kvinne forteller hun seminarde-

lent og antropolog Tonje Bentzen har Talle sett på den norske innsatsen mot kjønnslemlestelse i Somalia, Sudan, Eritrea, Kenya og Tanzania. Ifølge rapporten er det ikke lagt nok vekt på bekjempelse av omskjæring i Somalia og Sudan – de to landene hvor kvinnene ifølge statistikken er hardest rammet. Prosjektene er dessuten i for liten grad forankret hos sentrale myndigheter. Innsatsen betegnes også som fragmentert – med blant annet stor geografisk spredning.

Professor Talle har forskerbakgrunn fra Tanzania, Kenya, Somalia og blant eksilsomalier i London og Norge. Hun mener det er vanskelig å fastslå eksakt hvor mange penger man måtte satt av for å få slutt på omskjæring, men anslår at man må bruke noe størrelsesorden av et norsk bistandsbudsjett – altså om lag 20 milliarder kroner.

- Husk at det dreier seg om å nå ut på landsbygda med informasjon,

FAKTA OM OMSKJÆRING

■ I Somalia er mellom 97-98 prosent av kvinnene omskåret, 90 prosent i det nordlige Sudan, 89 prosent i Eritrea, 73,5 prosent i Etiopia, 32 prosent i Kenya og 15 prosent i Tanzania.

■ Ulike typer omskjæring:

Type I eller sunna: Fjerning av hele eller deler av klitoris.

Type II eksisjon (kan også kalles sunna): Fjerning av klitoris, pluss delvis eller fullstendig fjerning av de små kjønnsleppene.

Type III: Delvis eller fullstendig fjerning av alle ytre genitalia. Vaginalåpningen sys igjen slik at det bare gjenstår en liten felles åpning for urinrør og menstruasjonsblod i bakkant (infibulasjon).

Type IV: Alle andre former inklusive prikking, stikking og strekking av klitoris, brenning i området rundt, bruk av etsende stoffer i vagina og andre typer inn- og skader.

(Kilder: WHO, Norsk Gynekologisk forening.)

NOTISER

Handlingsvillige, men pessimistiske nordmenn

En ny undersøkelse utført av Cabinét Research A/S viser at hele 9 av 10 nordmenn er villige til å gjøre en innsats for å bekjempe fattigdom i verden. Dessuten svarer 62 prosent at fattigdom i utviklingsland er et samtaletema i sin familie eller omgangskrets.

På den andre side, tror nordmenn at tilstanden er langt dårligere i utviklingsland enn det som faktisk er tilfellet. Bare 22 prosent av nordmenn er klar over at fattigdommen er på vei ned. Så godt som ingen nordmenn trodde at 88 prosent av barn i utviklingsland går på skole.

Tvert i mot trodde åtte av ti prosent at det var under halvparten som får skolegang. Det samme gjelder spørsmålet om analfabetisme. De siste tallene fra FN viser at 79 prosent av voksne i utviklingsland kan lese og skrive, men bare åtte prosent av nordmenn trodde andelen lå på 71 prosent eller høyere. ■

Helsesituasjonen forverret i Mogadishu

Leger Uten Grensers medisinske team rapporterer om en alvorlig nedgang i nivået på tilgjengelig medisinsk hjelp i Somalias hovedstad Mogadishu. Ifølge organisasjonen er kun 250 av de 800 pasientene som var tilgjengelige i januar i år, i drift nå.

- Bombeangrep og skuddvekslinger forekommer daglig i Mogadishu. De som har behov for medisinsk hjelp er livredde for å forlate hjemmene sine, sier Leger Uten Grensers internasjonale president Christopher Fournier, som nylig besøkte Mogadishu. Han kaller den manglende respekten for legers rett til å gjøre jobben sin og såredes rett til behandling «sjokkerende» og «uakseptabel». ■

Tap for legemiddelgigant

Legemiddelfirmaet Novartis saksøkte indiske myndigheter for Indias patentlovgivning fra 2005 fordi selskapet ønsket en sterkere patentbeskyttelse av sine produkter. Novartis tapte nylig rettssaken. India er dermed fortsatt «de fattige lands apotek».

- Dette er en enorm lettelse for millioner av pasienter og leger som er avhengig av rimelige kopimedisin av god kvalitet fra India, sier lege og styreleder i Leger Uten Grenser, Kristian Tonby.

Han mener rettssaken også sender tydelige signaler om at internasjonale legemiddelfirmaer og rike land må slutte å kreve strengere patentregler i utviklingsland.

Over 420 000 mennesker har signert et opprop om at Novartis måtte trekke rettssaken, deriblant utviklingsminister Erik Solheim. ■

samt å følge opp dem som våger å stå imot praksisen. Kampen mot kjønnslemlestelse må sees på som en del av bekjempelsen av fattigdom. Det er de velstående og mer velutdannede – de som har et alternativ – som våger å slutte med omskjæring, sier Talle.

Kutter mindre. Hun er bekymret over medikaliseringen av overgrepene, men også over trenden mot mindre kutt fordi det er mer akseptert.

- Blant somaliere er den mest alvorlige formen for omskjæring, såkalt infibulasjon, på vei ut. Folk betegner praksisen som en dårlig tradisjon, som ikke er religiøst begrunnet. En ny og mildere form for omskjæring – såkalt sunna – blir imidlertid akseptert også innenfor islam. Parallelt med revisiteringen av islam, sprer denne trenden seg. Vi vet i dag for lite om denne praksisen. ■

■ **Med dagens innsats er målsetningen om å få slutt på praksisen innen 2015 urealistisk.**

Aud Talle, professor i sosialantropologi.

Redd Barna på kvinnetoppen

Arbeidsforsker gir bransjen ståkarakter for kvinneandel i ledelse

Bistandsaktuelt gjennomgang av åtte frivillige organisasjoner viser en kvinne-dominert bransje hvor antall kvinner i ledelsen varierer fra 32 prosent til 64 prosent. Men den eneste kvinnelige generalsekretæren er Redd Barnas Gro Brækken.

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENSE OG SYNNOVE ASPELUND

Jentene strømmer til fag som utviklingsstudier og utgjør bortimot 80 prosent av studentene. De norske frivillige organisasjonene er kvinne-dominerte arbeidsplasser, der mellom 46 og 75 prosent av de ansatte er kvinner. Arbeidsforsker ved Arbeidsforskningsinstituttet, Nina Amble, mener at de frivillige organisasjonene også er gode på andel kvinnelige ledere. Kvinneandelen for ledere, mellomledere og i styret er lavest hos Strømmestiftelsen med 32 prosent, høyest hos Redd Barna med 64 prosent.

Veldig bra. – Ut i fra tallene på kvinnelig ansatte i organisasjonene og antall kvinner i lederstillinger vil jeg si at bistandsbransjen skiller seg positivt ut i forhold til andre kvinne-dominerte bransjer, sier Amble, som blant annet jobber med kvinne- og kjønnsperspektiv i bedrifter og organisasjoner.

– Jeg synes tallene er veldig bra. Dette virker som en bransje hvor kvinnene er på vei oppover, mener Amble.

Hun tror mange kvalifiserte kvinner i lavere stillinger trolig vil føre til enda flere kvinner også på generalsekretærnivå.

– Jeg vil nesten advare mot det motsatte – nemlig at en organisasjon som Redd Barna burde få flere menn inn i organisasjonen, sier Amble, og viser til hvordan hele 75 prosent av organisasjonens ansatte er av hunkjønn.

– For å være likestilte bør fordelingen være et sted mellom 40 og 60 prosent, sier Amble.

Lavere lønn. Generalsekretær i Redd Barna, Gro Brækken, deler Ambles bekymring over at organisasjonen hun leder har for få menn.

– Vi ønsker oss flere menn fordi

Gro Brækken, generalsekretær i Redd Barna troner i midten som eneste kvinnelige generalsekretær, omkranset av: **Atle Sommerfeldt**, generalsekretær i Kirkens Nødhjelp, **Finn Erik Thoresen**, generalsekretær i Norsk Folkehjelp, **Tomas Colin Archer**, generalsekretær i Flyktningshjelpen, **Trygve G. Nordby**, generalsekretær i Norges Røde Kors, **Sandro Parmeggiani**, generalsekretær i Plan Norge, **Petter Eide**, generalsekretær i Care, og **Øyvind Aadland**, generalsekretær i Strømmestiftelsen.

vi tror det er viktig å ha en blanding både når det gjelder kjønn, alder og kompetanse, sier Brækken.

Hun tror imidlertid at mange kvinner søker seg til Redd Barna ut fra verdier. Dessuten peker hun på hvordan lønn kan være en årsak til at bransjen fylles opp av kvinner.

– Som hjelpeorganisasjon skal vi ikke være lønnsledende, men ha lønninger som ligger i underkant av det offentlige. En slik lønnspolitikk passer ikke alltid sammen med menns oppfatning av å være hovedforsørger i en familie.

– Men hvorfor er det da bare mannlige generalsekretærer, med unntak av deg?

– Kanskje fordi disse lederjobbene er attraktive både for menn og

77 For å være likestilte bør fordelingen være et sted mellom 40 og 60 prosent.

Nina Amble, arbeidsforsker.

kvinner, slik at det blir et større tilfang også av mannlige søkere, sier Brækken.

Søker ikke lederjobbene. I Strømmestiftelsen er ledergruppa manns-dominert med 12 menn og 3 kvinner på leder- og mellomledernivå, noe som gir en prosentandel kvinnelige ledere på 20 prosent. Tallet var tidligere enda høyere, ender likevel den samlede kvinneprosenten på 32.

– Vi vil veldig gjerne ha flere kvinner i ledelsen. Kvinneandelen vår er altfor lav, og det opplever vi som uheldig, sier Ole Kristian Lauvland, administrasjons- og personal-sjef i Strømmestiftelsen.

Lauvland sier organisasjonen nå

har skjerpet fokus på å øke antall kvinner, men at det må skje «ved naturlig avgang».

– Hvis noen slutter eller går av med pensjon, får vi mulighet til å endre tallene. Vi skal ha de beste, men vet at det finnes mange kvalifiserte kvinner der ute. Det vi ser er at det er færre kvinnelige enn mannlige søkere til lederjobbene, sier han.

Rekrutterer utenfra. Lauvland synes det er vanskelig å gi noen god forklaring på hvorfor det er flere menn enn kvinner på toppen, så lenge bistandsbransjen generelt er kvinne-dominert.

– Strømmestiftelsen har totalt sett 46 prosent kvinner på hovedkontoret. Er det ikke mulig med internt opprykk?

– I praksis er det lite av det. De fleste ledere kommer utenfra.

– Tror du det har innvirkning på arbeidet deres at dere har så få kvinner i ledelsen?

– Det er alltid en fordel å ha begge kjønn representert på alle nivåer. Og det er jo litt absurd at vi har relativt få kvinner i ledelsen når mye av vårt arbeid i Sor er rettet mot kvinner, sier Lauvland. ■

– Kvinner selger!

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENSE

Tekstforfatter Bendik Romstad i Kit-chen reklamebyrå ser mange markedsmessige fordeler knyttet til det å ha kvinnelige ledere.

– Blant kommersielle aktører ser vi at flere og flere velger kvinnelige markeds- og informasjonssjefer fordi kvinnene er i målgruppen. Vi ser også at for firmaer som får en del kritikk, er det lurt å ha en kvinne som fronter bedriften utad fordi kvinner har høy troverdighet og oppfattes som mindre kalde og harde, sier Romstad.

Han har laget flere prisbelønte reklamekampanjer. Han forteller at da byrået fikk i oppdrag å lage en Rimi-reklame som skulle bidra til å høyne matvarekjedens anseelse og troverdighet hos forbrukerne, ble det bevisst valgt en kvinnestemme i tv-reklamene.

– Kari Slåttsveen solgte rett og slett Rimi på en finere måte enn en mann, mener Romstad. ■

1 milliard til «automatsynderne»

«Rene» organisasjoner i harnisk over Giskes automat-milliard

Plan Norge og Kirkens Nødhjelp raser over regjeringens milliard-kompensasjon til «spilleautomat-synderne» blant organisasjonene, mens de med ren samvittighet utelates: – Dette er dobbelt straff for oss som av etiske hensyn ikke har benyttet oss av slike inntekter, mener Plan Norge og Kirkens Nødhjelp.

■ MARTA CAMILLA WRIGHT

Da stortingsmeldingen om frivillighet ble lansert 10. august lovet kulturminister Trond Giske 1 milliard kroner i kompensasjon for tapte automatinntekter i en overgangsperiode, men bare til de som hadde hatt spilleautomater. Etter overgangsperioden vil også den nye støtteordningen, som går gjennom Norsk Tipping fra 2009, kun gi tilskudd til organisasjoner som tidligere har hatt automatinntekter. Tilskuddet skal tas fra en pott som utgjør 18 prosent av tippemidlene.

– Det er galt at organisasjoner som har påført det norske samfunn kostnader og bidratt til personlig ruin for mange mennesker deretter skal premieres for dette, mener generalsekretær i Plan, Sandro Parmeggiani.

Brev til Giske. Sammen med ni andre organisasjoner som ikke har hatt automatinntekter av etiske hensyn, har Plan sendt et brev til statsråden, som også er frivillighetsminister. Blant annet heter det:

«Når det utarbeides nye regler for støtte til frivillige organisasjoner, kan det vanskelig gjøres på en mer tilfellig og urettferdig måte enn å gi forrang til organisasjoner som har hatt spilleinntekter. Dette er å straffe organisasjoner som har valgt å ikke gå inn på spilleautomat-

Kultur- og kirkeminister **Trond Giske** besøkte nylig bedriften Stena metall i Sørum, der spilleautomatene til Røde Kors skal destrueres som en følge av den nye automatloven.

markedet.»

Kirkens Nødhjelp var en av undertegnerne av brevet til Giske. Generalsekretær Atle Sommerfeldt mener at de som mister inntekter skal få hjelp til å fortsette driften. – Dette mener vi må gjelde for en overgangsperiode på ca to år, og etter det må alle organisasjonene stilles likt. Sommerfeldt understreker, som Parmeggiani, at det er urimelig at de organisasjonene som har vært involvert i uetiske inntektsmetoder nå skal kompenseres særskilt.

Venter på rammer. KrFs stortingsrepresentant May-Helen Molvær Grimstad er blant dem som støtter organisasjonene i deres kritikk av Giskes milliard-bruk. Hun mener det er dobbelt urettferdig for organisasjonene som ikke får noe.

– KrF vil gi en «frivillighetsmilli-

ard», til både organisasjoner som mottok inntekter fra spilleautomater i 2001 og organisasjoner som ikke har mottatt automatinntekter, sier Molvær Grimstad. – Giske vil bruke 400 millioner kroner til å bygge om de gamle spilleautomatene. KrF synes heller de 400 millionene bør gå uavkortet til frivillige lag og organisasjoner, sier Molvær Grimstad.

Like muligheter. – Vi vet ikke om vi vil benytte oss av de nye spillemidlene, dersom det blir åpnet for at også organisasjoner som ikke har benyttet seg av automatinntekter får delta i den nye ordningen gjennom Norsk Tipping. Det er en uavsluttet diskusjon hos oss, forklarer Atle Sommerfeldt. – Men vi mener at prinsippet om likebehandling må stå fast. Rammebetingelsene for frivillige organisasjoner og muligheter for inntektsgenererende virksomhet må bedres, og alle utspill er velkomne. Men det må altså være likt for alle.

77 Det er galt at organisasjoner som har bidratt til personlig ruin for mange mennesker, skal premieres for dette.

Sandro Parmeggiani, generalsekretær i Plan.

vilige organisasjoner og muligheter for inntektsgenererende virksomhet må bedres, og alle utspill er velkomne. Men det må altså være likt for alle.

Frivillighet Norge, en interesseorganisasjon for frivillige organisasjoner, er misfornøyd med Frivillighetsmeldingens forslag til nye rammevilkår for organisasjonenes muligheter for inntjening.

– Nå må Regjeringen løfte blikket og åpne for at alle organisasjonene kan få nye stabile og etisk forsvarlige inntektskilder, sier Birgitte Brekke, daglig leder av Frivillighet Norge.

– Meldingen lister opp noen tiltak, men det er nødvendig med mange flere dersom vi skal opprettholde inntektsnivået i frivillig sektor framover, sier hun. ■

Desperat jakt på alternativer etter pengeautomatens død

Pantelaplotteri, mobilveldigheit, og handlevogner. Markedsavdelingene i de frivillige organisasjonene har lagt hodene i bløt etter at automatinntektene forsvant 1. juli. Men foreløpig er det ingen gode inntektsalternativer til pengeautomatene.

■ MARTA CAMILLA WRIGHT

I regjeringens nye frivillighetsmelding ligger det løfter om penger, men midlene som staten nå skal tildele som kompensasjon kan ikke måle seg med inntektene automatene ga.

– Penge fra automatene var såkalt frie midler, det vil si penger som ikke er bundet opp til bestemte prosjekter og som organisasjonene kunne prioritere selv, sier kommunikasjonsrådgiver Are Stranden i Norsk Folkehjelp Organisasjonen prøver nå å skaffe frie midler fra an-

dre kilder, blant annet gjennom å få til avtaler med næringslivet og fagbevegelsen.

Måtte kutte 19 årsværk. I flere av organisasjonene utgjorde midlene betydelige andeler av inntektene. Røde Kors mister flere hundre millioner kroner av sine inntekter. Norsk Folkehjelp taper omkring halvparten av sine og Flyktningshjelpen mister 37 prosent av markedsinntektene, ifølge tall fra 2006.

Særlig Norsk Folkehjelp er ute i hardt vær, og har måttet slanke organisasjonen med nitten årsværk. Samtidig har markedsavdelingen begynt å arbeide med tiltak som skal minske problemene.

– Vi har utviklet et nytt giverkonsept som er nettbasert, og det skal lanseres under Artistgallaen i TV2 den 15. september, forteller Stranden.

– På nettsiden folkehjelper.no kan man la seg rekruttere som fast giver. Vi regner med at vi får en bra start i og med at vi ble tildelt årets TV2-innsamling.

Care har valgt noe annet. – Vi

skal satse på næringslivet, forklarer innsamlingsmedarbeider Arild Olsen fra markedsavdelingen i Care.

Økonomisk smalhans. Både Care og Flyktningshjelpen unngår endringer i driften, men strever likevel.

– Vi har ikke funnet inntektskilder som fullt ut erstatter inntektene fra automatdriften, men vi jobber systematisk med effektivisering av eksisterende markedsaktiviteter. Herunder ligger blant annet metoder for å rekruttere flere faste givere, forklarer Helene Støversten, seniørrådgiver i Flyktningshjelpens markedsavdeling.

– Samtidig satser vi på utvidet samarbeid med næringslivet og videreutvikler internett og sms-tjenester som inntektskanaler. Blant annet har vi begynt med noe som vi kaller Mobil Giver. Det går ut på at man blir trukket et fast beløp fra telefonregningen og mottar all informasjon på sms om hva som skjer med pengene man gir.

Handlevogntatteri. De frivillige organisasjonene har i varierende grad

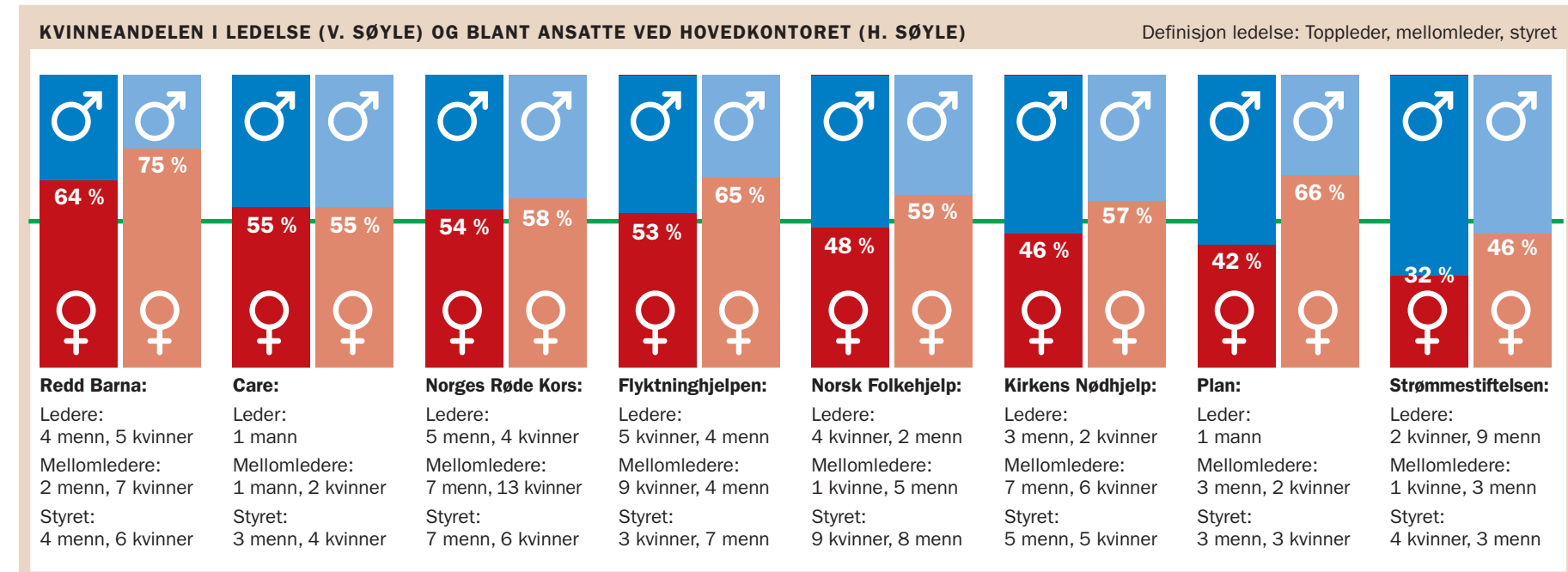
ernært seg på inntekter fra spilleautomater. Noen, som Redd Barna, sluttet med å benytte seg av slike midler allerede før forbudet på grunn av de negative konsekvensene automatene kan ha, blant annet at bruk kan skape avhengighet.

På markedssiden legger Redd Barna hovedvekten på å styrke fadderorganisasjonen. Handlevogntatteri er et annet tiltak Redd Barna er med på sammen med andre humanitære organisasjoner. Oppstart vil være i 2008. Kunder i dagligvarebutikker vil kunne kjøpe et lodd og kunne vinne alle eller et utvalg av varene de legger i handlevognen.

– Vi tror vi vil klare overgangen bra, mener Gro Brækken, generalsekretær i Redd Barna.

– Rekrutteringen av nye faddere har vært vellykket. Samtidig jobber vi med nye lotteri-konsepser, sier hun.

Kirkens Nødhjelp har aldri hatt inntekter av spilleautomater. Årsaken er at organisasjonen ikke har ønsket å medvirke til spilleavhengighet i befolkningen. ■

Økt interesse for arabisk bistand

UD: – Vi trenger mer kunnskap om temaet

Arabiske giverland har i flere tiår stått for en betydelig andel av verdens bistand. Likevel er den arabiske bistanden fortsatt et utforsket område.

SYNNØVE ASPELUND

– Arabisk bistand er absolutt undervurdert. Det er forståelig at det finnes så lite forskning og kunnskap på dette feltet, sier forsker Espen Villanger ved Christian Michelsens Institutt.

I vår laget han en rapport som ser nærmere på den arabiske bistanden. Rapporten ble bestilt av analyseenheten i Utenriksdepartementet, som dermed har tatt et første lite skritt for å bygge opp mer kunnskap om arabiske givere.

– Hvorfor vet vi så lite?

– Jeg aner ikke, og synes selv det er rart, sier Villanger.

En forklaring kan være at det er liten tradisjon for fri forskning og åpenhet i viktige arabiske giverland, som Saudi-Arabia. Mye av bistanden er skjult, enten den går via Finansdepartementet eller kommer fra private givere. Dermed blir det vanskelig å få informasjon og danne seg et riktig bilde av den samlede arabiske bistanden.

Samme motiver. Espen Villanger fant at den arabiske og vestlige bistanden var likere enn han hadde trodd på forhånd.

– Begge har den samme bistandsretorikken om å hjelpe de fattige, samtidig som andre motiver blandes inn. Mange motstridende målsetninger gjør at resultatet ikke alltid blir like bra. Dette er utfordringer som gjelder for både vestlige og arabiske givere, sier Villanger.

– Det hevdes at arabisk bistand er mer politisert enn den vestlige. Stemmer det?

– Nei, det er nok en myte. Når Irak og Afghanistan - de mest betente konflikt-områdene i internasjonal politikk i dag - er de største mottakerne av vestlig bistand, er det vanskelig å si at vestlig bistand er mindre politisert.

Men arabiske land er kanskje mer direkte i sin kobling mellom politikk og bistand, mener CMI-forskeren.

Arabiske land gir store summer i bistand, men mye av den arabiske bistanden er skjult eller kommer fra private givere. FOTO: SCANPIX/AFP

77 Det dreier seg om betydelige givere, men vi vet forsvinnende lite om hvordan de tenker og ikke minst om hvordan de jobber på landnivå.

Geir Løkken, underdirektør i UD's analyseenhet.

– Da Kuwait ble invadert av Irak, lovte Kuwaits myndigheter at alle arabiske land som støttet Kuwait skulle bli belønnet med bistand. Saudi-Arabia har også brukt bistanden helt konkret til å bygge allianser og sikre ro og orden.

Fremmer islam. Selv om motivene kan være like, finnes det også klare forskjeller, ikke minst når det gjelder hva bistandspengene brukes til. Mens det religiøse aspektet – «misionstankgangen» – er svekket i vestlig bistand, står fremme av islam sentralt i arabisk bistand. Mye av bistanden er direkte gaver til religiøse formål, som for eksempel bygging av moskeer.

Den arabiske bistanden er dessuten mindre langsiktig enn den vestlige - den svinger mer, blant annet i takt med landenes oljeinntekter. Giverne er opptatt av ikke-innblanding, og stiller sjelden krav når de gir bistand.

– I et land som Sudan har vestlige givere stilt krav og opplevd at

mottakeren har vendt dem ryggen, for i stedet å motta penger fra arabiske land, sier Villanger.

Et hull. Norge har vært litt låst opp mot andre OECD-land, og oversett viktige bistandsaktører som Kina, India og de arabiske landene, mener underdirektør Geir Løkken i UD's analyseenhet. Derfor kom ønsket om en rapport om arabisk bistand.

– Det dreier seg om betydelige givere, men vi vet forsvinnende lite om hvordan de tenker og ikke minst om hvordan de jobber på landnivå, sier han.

Kunnskapen behøves også fordi arabiske givere er inne i mange av de landene som mottar mest norsk bistand, blant annet Sudan og de palestinske områdene. Løkken mener dialog og samarbeid må til, for å unngå giver-kaos.

– Hvor ligger kontaktpunktene i et mulig samarbeid?

– Jeg tror det må starte med kontakt og initiativ på landnivå. Et par av ambassadene våre, blant annet i

ARABISK BISTAND:

■ 13,5 prosent av verdens samlede bistandsvolum i perioden 1974-1994

■ Saudi-Arabia er en av verdens største bilaterale bistandsgivere

■ Over halvparten av samlet arabisk bistand går til andre arabiske land

■ Største givere: Kuwait, Saudi-Arabia og Emiratene

■ Største mottakere: Marokko, Egypt og Syria

■ Tre bistandskanaler: Finansdepartementene, private og halvprivate aktører, og nasjonale og multinasjonale organisasjoner og fond.

(Bare sistnevnte har offentlig tilgjengelig informasjon.)

Saudi-Arabia, har vist interesse for dette. I land der vi er ferske har enkelte arabiske givere vært inne siden tidlig på 60-tallet, og vi kan ha mye å hente i forhold til deres nettverk og kulturkunnskap. Og kanskje kan de lære noe av oss når det gjelder harmonisering og det å lytte til lands egne prioriteringer, sier Løkken.

Misforstått. At arabiske land har gitt bistand så lenge som de har kan være vanskelig å fatte, selv for OECD. Organisasjonen omtaler arabiske land som «emerging donors», og putter dem i samme kategori som Kina, Russland og Brasil – som jo faktisk er nykommere på bistandsgiver-himmelen.

– Det er i beste fall misforstått, og bidrar bare til å skape avstand. Arabiske givere ser på seg selv som erfarne og sjenerøse givere, og er selvfølgelig fullt klar over at de gir betydelige summer, sier Espen Villanger.

Men så lenge arabiske giverland holder mye av bistanden skjult, kan det være vanskelig å forholde seg til viktigheten av den.

– Når mange brune konvolutter skifter hender på flyplasser blir det mye spekulasjon. Skal vi komme i gang med et samarbeid, må vi først starte med dem som har en uttalt bistandspolitikk, klare aktører som har et navn, sier Geir Løkken. ■

Etter fjorårets anklager om sex-overgrep mot kvinner fra akha-folket i Laos har KN skjerpet rutinene. Bildet viser akha-kvinner fra Laos.

ILLUSTRASJONSFOTO: SCANPIX/REUTERS

KN skjerper rutinene

Grundigere opplæring og større åpenhet etter overgrepssanklager

Etter overgrepssanklagene mot Kirkens Nødhjelps ansatte i Laos har organisasjonen innført nye rutiner. Det skal nå bli lettere for ansatte å si fra om mulige overgrep. I Laos har både ansatte, partnere og lokalbefolkningen gått gjennom et opplæringsprogram.

MARTA CAMILLA WRIGHT

Det var i 2006 at Bistandsaktuelt skrev om overgrepssanklager mot Kirkens Nødhjelps (KN) ansatte i Laos. Ifølge vestlige urfolksaktivister skulle KN-personell ha voldtatt akha-kvinner. Anklagene ble også fremført på et FN-møte i New York av en representant for akha-folket.

En uavhengig undersøkelse av anklagene i Laos slo fast at man ikke fant bevis for at slike overgrep hadde funnet sted. Det ble imidlertid konstatert at lokale KN-ansatte hadde hatt seksuelle relasjoner til akha-kvinner, noe som er i strid med organisasjonens etiske retningslinjer. Undersøkelsen påviste også at kunnskapen og bevisstheten om organisasjonens retningslinjer var lav blant de ansatte.

I året som er gått etter at anklagene ble framsett har KN skjerpet rutinene. Alle viktige personaleetiske retningslinjer er oversatt til lao. Videre er et omfattende opplæringsprogram gjennomført for ansatte og partnere. På et overordnet nivå har KN gjennomført tiltak for å styrke bevisstheten om de etiske retningslinjene, bedre oppfølgingsrutinene, samt å gjøre det lettere for varslere å melde inn saker.

Lettere å varsle. – Noe av det viktigste vi lærte var at vi måtte få senket

terskelen for rapportering av brudd eller mistanke om brudd på våre personaleetiske retningslinjer, forklarer utenlandssjef Knut Christiansen i KN.

– Vi har styrket den obligatoriske opplæringen og utviklet et enkelt rapporteringsskjema til bruk når ansatte har mistanke om brudd på våre etiske retningslinjer. Rutinene for å behandle slike anklager er også blitt skjerpet. Varslere kan rapportere anonymt og velge mellom alternative rapporteringskanaler. Dette mener vi vil gjøre det lettere å klage inn saker.

– Noe av kritikken fra Laos gikk på at ansatte ikke kjente retningslinjene i organisasjonen. Hva gjør dere med dette generelt i organisasjonen?

– I Laos er det gjennomført omfattende tiltak på mange nivåer fordi vi i vår virksomhet har direkte samarbeid med lokalbefolkning og sårbare grupper. I Sudan, hvor virksomheten er meget omfattende, er det utviklet eget opplæringsmateriale tilpasset forholdene. Foreløpig er vi usikre på hvilke krav vi skal stille til utvikling av egne lokale dokumenter. Våre etiske retningslinjene må forstås og aksepteres overalt, men om de skal oversettes til alle språk har vi ikke bestemt ennå.

Egen nettside. På KNs nettside har det i sommer stått et oppslag som sier at påstandene om sex-overgrep er tilbakevist. Dette stemmer vel ikke?

– Nei, formuleringen der er upresis. Den er endret nå. Vi leser rapporten verken som en «friskjennelse» eller det motsatte. Det som er verdtifullt er at rapporten gir klare utfordringer og viktig tankegodt til å jobbe videre med problematikken slik vi nå har gjort i Laos. Det vi har gjort ellers over hele linjen er å innføre opplæring i etiske retningslinjer og en nettside med informasjon om alt som vedgår temaet.

– Hva gjør dere dersom ansatte bryter de etiske retningslinjene, da spesielt i forhold til seksuell utnyttelse og overgrep? Har dere innført noe sanksjonssystem?

– Bekymringsmeldinger eller anklager om seksuell utnyttning og overgrep blir alltid tatt til organisasjonens ledelse og gjort til gjensstand for undersøkelse. Dokumenterte brudd på retningslinjene kan resultere i alt fra skriftlige advarsler til umiddelbare oppsigelse. Seksuelle overgrep vil resultere i umiddelbare avskjed. Dette er kriminelle handlinger som også skal politianmeldes. Politiets evne og vilje til å håndtere slike saker kan være svært varierende i de landene vi arbeider, så rettsikkerhet i slike og andre saker må også vurderes.

Større åpenhet. I tillegg til anklagene om overgrep i Laos ble det i fjor også framsett anklager om uetisk oppførsel blant KN-ansatte som jobbet med nødhjelp i Afrika. En tidligere KN-ansatte følte at hun ikke ble tatt alvorlig av sine overordnede da hun forsøkte å si fra om ukulturen. Utenlandssjef Knut Christiansen mener imidlertid ikke at KN har større problemer på dette området enn andre organisasjoner.

– Jeg tror at alle organisasjonene har de samme utfordringene som oss. Denne type overgrep er en utfordring for alle som jobber med sårbare grupper, sier han. Samtidig mener han at anklagene har ført til økt bevisstheten om disse spørsmålene i Kirkens Nødhjelp.

– Det er større åpenhet om dette nå. Vi ser seksuell utnyttelse og overgrep i sammenheng med de bredere etiske retningslinjene som er utviklet, men samtidig er det klart at utnyttelse og overgrep krever spesiell kompetanse og et spesielt fokus, sier Christiansen. ■

NOTISER

Blanda drops for Flyktningshjelpen

Flyktningshjelpen har engasjerte, kompetente medarbeidere, og er dyktige på å gjennomføre prosjekter. Samtidig er organisasjonen ikke god nok til å tenke langsiktig og har klare organisatoriske svakheter.

Det er noen av konklusjonene fra et team bestående av medarbeidere fra Norad, forskere fra Chr. Michelsens Institutt (CMI) samt uavhengige konsulenter som har sett nærmere på Flyktningshjelpen.

Gjennomgangen konkluderer med at Flyktningshjelpen er dyktige i gjennomføring av enkeltprosjekter og at programaktivitetene gjennomføres i henhold til planene. Ledelsesrutiner, økonomistyring og koordinering mellom deler av virksomheten har imidlertid betydelig forbedringspotensiale. Rapporten sier at de formelle systemene er på plass. Kritikken er derfor rettet mot gjennomføring, oppfølging og kontroll av systemene i organisasjonen. Leder i samfunns- og informasjonsavdelingen i Flyktningshjelpen, Rolf A. Vestvik, forteller at organisasjonen er fornøyd med resultatet av gjennomgangen.

– Det er verdifullt for oss å få denne typen vurdering av organisasjonen. Dessuten er vi fornøyd med selve gjennomgangen og enige i de fleste anbefalingene. ■

Les en lengre versjon av denne saken på www.bistandsaktuelt.no

Care sa nei takk

Hjelpeorganisasjonen Care sa nylig nei takk til matvarehjelp til en verdi av ca 250 millioner kroner, melder nyhetsbyrået Associated Press. Tilbudet kom fra USA og besto hovedsaklig av hvede produsert av amerikanske bønder. Cares talsperson, Alina Labrada, oppga som grunn at organisasjonen mener at amerikansk matvarehjelp ofte gjør mer skade enn nytte, blant annet fordi afrikanske bønder ikke kan konkurrere med maten som blir flydd inn og gitt bort. Resultatet er at matvareproduksjonen lokalt synker og faren for sult øker. ■

Redd Barna satser på nødhjelp

– Barn omfatter minst 50 prosent av dem som rammes av krig og naturkatastrofer. Men de har ingen som snakker spesielt for seg. Den rollen vi Redd Barna ta, sier generalsekretær Gro Brækken.

Nå går organisasjonen for fullt inn i nødhjelp. I løpet av tre år skal kapasiteten tredobles. Målet er at Redd Barna-alliansen skal bli en av verdens beste og mest effektive nødhjelpsorganisasjoner.

Søren Pedersen, som har 25 års erfaring fra Redd Barna, skal utforme nødhjelpsstrategien og etter hvert lede nødhjelpsarbeidet til den internasjonale Redd Barna-alliansen. ■

Mye norsk bistand til «mislykkede stater»

Sudan er nummer én på listen over de største mottakerne av norsk bistand. Landet topper også den lite ærverdige listen over «Failed States 2007». Andre sentrale bistandsland følger hakk i hæl.

Ordforklaring

Failed/fragile state: på norsk brukes ofte «sårbar stat» – land med dårlig styresett, svake institusjoner, politisk ustabilitet, voldelige konflikter og store utviklingsutfordringer.

Les mer på: fundforpeace.org

SYNNØVE ASPELUND

Blant de ti største mottakerlandene for norsk bistand, befinner minst halvparten seg i nedre sjikt av stater som fungerer svært dårlig: Sudan, Afghanistan, Uganda, Etiopia, Sri Lanka og Malawi. De palestinske selvstyremrådene, som er nest stør-

ste mottaker av norsk bistand, er ikke med på listen. Zambia, Tanzania og Mosambik befinner seg derimot midt på treet. Andre norske samarbeids- og hovedsamarbeidsland, som Bangladesh, Nepal, Øst-Timor og Pakistan, er også blant de 25 mest «mislykkede» statene.

Det er den uavhengige forskningsorganisasjonen The Fund for Peace som sammen med magasinet Foreign Policy for tredje år på rad har laget en Failed States Index. 177 land er med på listen – deriblant Norge, som havnet på plass nr 177. Tolv ulike indikatorer er tatt i bruk for å rangere land etter hvor sårbare de er i forhold til interne voldelige konflikter og sosial uro. Mangel på lov og orden, risiko for

statskollaps, korrupsjon, eliter med monopolisert makt, manglende skattesystem, institusjonalt forfølgelse og «hjerneflukt» er noe av det som undersøkes. Forskerne bak indeksen synes ikke framskrittene har vært spesielt oppløftende fra 2006 til 2007.

Sudan troner fortsatt på toppen, og blant de ti mest «sårbare» statene befinner nå åtte (mot seks året før) seg i Afrika sør for Sahara – hvor politisk ustabilitet har smittet over landegrensene og skapt regionale uroligheter. To av de 15 mest skjøre statene, Nord-Korea og Pakistan, har atomvåpen. Av positive halmstrå er Kina og Russland, som ikke lenger er blant de 60 verste statene. ■

FAKTA

De ti største mottakerne av norsk bistand – og hvordan de gjør det på «Failed States Index» i parentes:

- 1 Sudan (4)
- 2 Palestinske selvstyreamr. (-)
- 3 Tanzania (76)
- 4 Afghanistan (8)
- 5 Zambia (69)
- 6 Mosambik (81)
- 7 Uganda (15)
- 8 Malawi (29)
- 9 Etiopia (18)
- 10 Sri Lanka (25)

Sør-Asia hjelper seg selv

Omlag 10 millioner i Bangladesh og Nepal er rammet av flom – hundretusener av bangladeskere og nepalere deltar i hjelpeoperasjonen

DHAKA/KATMANDU (b-a): Det er langt mellom de vestlige bistandsarbeiderne i hjelpearbeidet etter flommen i Sør-Asia. 99 prosent av innsatsen blir utført av lokale krefter – med godt resultat.

■ I FLOMMARMEDE SØRASIA: GUNNAR ZACHRISEN (TEKST) GMB AKASH (FOTO)

FLOMM

Inntrykket etter to uker i flomområdene i Bangladesh og Nepal er at myndighetene har god kontroll over situasjonen og at nødhjelpsoperasjonen blir utført med stor grad av profesjonalitet og effektivitet. Hundretusener av mennesker som har mistet sine hjem og eiendeler mottar livsviktig hjelp. Målet er at de skal klare seg igjennom den mest kritiske fasen under og like etter flommen.

I motsetning til hva internasjonal presse har rapportert er årets flom ikke «den største flom i manns minne». Snarere er dette – i bangladeshisk sammenheng – en flom litt større enn gjennomsnittet og langt under omfanget fra 2004 da landet virkelig hadde en «storflom». Det fastslår en rekke eksperter vi snakker med.

Likevel er nøden stor: Om lag 10 millioner mennesker i Bangladesh er berørt av flommen, rundt 800.000 har fått sine hus helt eller delvis ødelagt og om lag 500 mennesker har mistet livet som følge av drukning, slangebitt, sykdom og andre årsaker. Skadene på avlinger er store og vil føre til en vanskelig periode de kommende par-tre månedene inntil bondene igjen kan plante ris, mais og hvete. Tilsvarende har mange også mistet husdyr og mange fabrikker har måttet stenge som følge av vann i fabrikklokale eller skadet utstyr.

Ingen appell. Bangladesh har ennå ikke gått ut med noen appell om utenlandsk bistand. Observatører viser til at myndighetene ser på monsun-flommen som «et årlig plag-somt naturfenomen» som de klarer å takle rimelig greit, at økonomien i landet er i jevn vekst og at det dessuten er en tradisjon i landet for ikke å tigge penger fra Vesten i utide.

Utenlandske bilaterale givere har så langt bare bidratt med beskjedne pengebeløp. USA har eksempelvis kun bevilget 135.000 dollar (om lag 800.000 kroner), mens Norge har bevilget 15 millioner kroner til sammen til flomofrene i Nepal og Bangladesh. Land som Storbritannia og Tyskland har også kun kommet med løfter om små beløp i humanitær bistand. *Uttaket blant de bilaterale givne er Saudi-Arabia, som har lovet å bidra med 50 millioner dollar (om lag 300 millioner kroner) til de nordøstlige i det muslimske broderlandet.*

FNs bidrag – gjennom World Food Programme og Unicef – er også begrenset i omfang sammenlignet med de nasjonale hjelpeprogrammene.

Regjeringen har vist at den har en god evne til å takle dette på egenhånd. Fra vår side er det kun snakk om å supplere, å fylle inn i noen tomrom der det skulle være nødvendig, sier WFPs landdirektør amerikane Douglas Broderick.

Douglas Broderick, landdirektør i Bangladesh for World Food Programme.

Regjeringen har vist at den har en god evne til å takle dette på egenhånd.

Desentralisert nettverk. Det er en svært stor nødhjelpsoperasjon med hundretusener av mennesker involvert både hos bangladeshiske myndigheter og organisasjoner. Operasjonen samordnes gjennom naturkatastrofekomiteer på alle nivåer – fra nasjonalt nivå via distrikt- og subdistrikt-nivå til komiteer i hver landsby («union»). Disse har igjen ansvar for å sikre at desentraliserte lagre med matvarer og annen nødhjelp er på plass allerede før flommen.

– Det er et kjempestort, desentralisert nettverk, og det er allerede i gang med arbeidet sitt før den årlige flommen setter inn. Nødhjelpsoperasjonen blir utført på en god måte, særlig fra myndighetenes side, sier briten John McHarris, WFP-rådgiver på naturkatastrofer.

Også ulike lokale og internasjonale frivillige organisasjoner vi snakker med gir myndighetene ros for innsatsen. Det samme gjør Comprehensive Disaster Management Programme (CDMP), et organ som har til oppgave å hjelpe Bangladesh

til ytterligere kompetansebygging rundt naturkatastrofeforberedelser og –nødhjelp.

– Vi har sett en klar forbedring fra i fjor på distriktsnivå. Myndighetenes representanter har vært mer aktive i forkant, og hæren har støttet dem på en god måte, sier sjefrådgiver Ian Rector i CDMP.

Mindre detaljstyring. Rector mener at den nye militærstøttede overgangsregjeringen har hatt en positiv innflytelse så langt gjennom et sterkt fokus på anti-korrupsjon, gjennomsiktighet og effektivitet på hvert eneste nivå i statsadministrasjonen. Hans bangladeshiske kollega Aslam Alam deler inntrykket av at overgangsregjeringen har vært et positivt bidrag til nødhjelpsarbeidet. – Regjeringen er blitt dyktigere til å delegerer ansvar til distriktene. Tidligere var det mer detaljstyring fra sentralt hold, sier han.

Lokale utviklingsorganisasjoner som skal dele ut nødhjelp med støtte fra myndighetene har på forhånd søkt om godkjenning til å delta – en

såkalt prekvalifiseringsrunde. Erfaring fra annet utviklingsarbeid ute i distriktene er som oftest en forutsetning for å få delta.

Verdens største. Blant de store og erfarne organisasjonene er den norskstøttede utviklingsorganisasjonen

DETTE FÅR FLOMFRENE:

- en sekk med mat (nok til 6 dager for en hel familie), bestående av ris, nudler, salt, sukker, samt rensetabletter for vann.
- Dessuten får mange en nødhjelpspakke med «non-food items» bestående av:
 - 1 presenning (gjørne supplert med ytterligere plastduker)
 - 1 laken
 - 1 sari (for kvinner), 1 dhoti (klesdrakt for menn)
 - Enkelt kjøkkenutstyr.

(Eksempelet er fra Nepal.)

En lokal utviklingsorganisasjon gjør klar til utdeling av proteinkjeks i en landsby i distriktet Sirajganj i Bangladesh.

FOTO: GMB AKASH

Det verste regnet var over rundt 5. august, men i Sirajganj i Bangladesh står flomvannet ennå én meter opp på husveggene i mange landsbyer.

FOTO: GMB AKASH

Ved hjelp av en flåte laget av tre trær fraktes ei skolejente og ei geit over de flomrammede rismarkene. Hjelpeorganisasjonene i området ser det som et viktig mål å unngå at befolkningen selger unna sine husdyr.

FOTO: GMB AKASH

leve en slik krisesituasjon. Vår nødhjelp er bare et supplement til dette, sier den erfarne nødhjelperen Tapan Kumran Brahman i BRAC.

– Viktigst av alt er at vi har en befolkning der alle er eksperter på å overleve under ekstreme værforhold. De har utholdenhet og styrke og lar seg ikke knekke av naturens luner, sier Tarik-ul-Islam, sjefrådgiver i UNDP.

Røde Kors i hovedrolle. I Nepal er det Nepals Røde Kors som spiller hovedrollen i hjelpearbeidet. Her har myndighetene valgt å overlate så godt som hele det utøvende arbeidet til denne hjelpeorganisasjonen. Den nasjonale Røde Kors-organisasjonen i landet har da også et imponerende nettverk: Om lag en million frivillige medarbeidere – tilsvarende 5 prosent av befolkningen – over hele landet er med i nødhjelpsoperasjonen.

På forhånd er det gjennomført opplæring av lokalbefolkningen i 27 flomutsatte distrikter med sikte på å redusere risiko og å være godt forberedt på å takle vannets herjinger. Organisasjonen har også ansatt for 25 nødhjelpsagere som er plassert på strategiske steder rundt om i landet.

Norske Redd Barna kanalisierer sin bistand til flomofrene gjennom Nepals Røde Kors. – Vi har et svært godt inntrykk av denne organisasjonens innsats og samarbeidet mellom dem og myndighetene, sier norske Redd Barnas stedlige representant Gunnar Andersen. ■

– Mannen min har laget et stillas av bambus der vi holder til det meste av tida, forteller en annen.

– Folks egen erfaring fra mange år med flom, deres tilpasningsevne og lokale nettverk er den viktigste garantien for at de skal kunne over-

Flommen har tatt mais- og jordnøttavlingen hennes. Nå må Madumallah (33) og familien spise maten de får fra Nepals Røde Kors.

dig, forteller BRAC-representanten.

Båt over rismarkene. Vi følger organisasjonen til distriktet Manikganj, der elvene Padma (lokalt navn for Ganges, red.anm.) og Jamuna har gått over sine bredder og skylt enorme mengder brunt elvevann ut over rismarkene. Ifølge myndighetene er mer enn 1 million mennesker i dette distriktet berørt og drøyt 50.000 hus er helt eller delvis ødelagt av flomvannet. Avlingsskadene anslås til om lag 400 millioner kroner.

Den siste kilometeren over jordene er vi nødt til å ta båt for å nå fram til «strandede» flomofre i to hardt rammede landsbyer. De aller fleste av de flomrammede har allerede tidligere mottatt nødhjelp fra myndighetene i form av en sekk med ris, lins, vannrensetabletter og annet, som er blitt utdelt ved sentrale offentlige tilfluktsrom noen kilometer unna. Nå supplerer BRACs bistandsarbeidere med næringsrik proteinkjeks, vannrensetabletter og medisiner til de som trenger det.

BRAC. Organisasjonen er internasjonalt kjent som «verdens største ikke-statlige hjelpeorganisasjon» og har hovedkontor i en tveetasjers «skyskraper» i sentrum av Dhaka. Også i nødhjelpsoperasjonen er flomofrene er denne organisasjonen en gigant.

– Våre hjelpesendinger vil nå ut til 50 prosent av de som er berørt av flommen. Den øvrige halvparten vil bli dekket av myndighetene og andre hjelpeorganisasjoner, sier Tapan Kumran Brahman som er regionsjef med ansvar for naturkatastrofer.

Det finnes ikke et eneste distrikt eller «subdistrikt» i hele Bangladesh der denne organisasjonen ikke har en tilstedeværelse. Selv hevder organisasjonen å være 80 prosent selvfinsansierende – med solide inntekter fra ulike typer kommersiell virksomhet, blant annet fra egen bankdrift.

– Vi har 50.000 ansatte i den regulære virksomheten. Dessuten har vi 55.000 som er ansatt i ulike typer programaktivitet. Disse aktiviserer vi også i nødhjelp når det er nødven-

77

Vi har en befolkning der alle er eksperter på å overleve under ekstreme værforhold.

Tarik-ul-Islam, sjefrådgiver i UNDP.

Slik overlever de flomvannets herjinger

Småbøndene i Sør-Asia er vant til å takle ekstrem-vær

KATMANDU/DHAKA (b-a): Monsunregnet i Sør-Asia er beretningen om en varslet humanitær krise. På tross av omfattende nødhjelpssystemer skaper flomvannet fra enorme elver årvisse sjokk og lidelser for millioner av mennesker. Verst er det for landarbeidere og småbønder, men de er samtidig «eksperter på ekstrem-vær».

■ I FLOMRAMMEDE SØR-ASIA: GUNNAR ZACHRISEN (TEKST) GMB AKASH (FOTO)

Vi er i det sørlige Nepal, i fjellandets fattige og «glemte» lavlandsområder – i områder der omtrent halvparten av befolkningen i landet er bosatt. Det er her monsunregnet og elveflommen har rammet som hardest. I syv hele dager «bøttet» regnet ned fra himmelen – uten stopp, mens bekker og elver løp over sine bredder. I de to hardt rammede distriktene vi besøker – Bardiya og Banke – har om lag ett tusen familier fått sine hus helt eller delvis ødelagt, mens syv er døde av drukning eller giftige slangebitt.

Langs veier. De verst rammede har dratt til slektninger eller naboer, ofte fentlige tilfluktsrom eller sover på diker og langs veier.

Til den sistnevnte gruppen hører Ful Kumari (25) og Siva Charan Chowdury (33). Vi møter dem i det tidlige morgengryet på en riksvei noen mil utenfor byen Nepalganj. Her har de bodd under en grønn presenning i ti dager, mens vannet har stått en drøy meter opp på husveggen.

Årsaken til at de sover ved veien og ikke i huset, forklarer de selv:

– Vi orker ikke. Om natten er det fullt av moskitoer, så det er umulig å få sove. Dessuten er det enda en svært god grunn:

– Huset er nær ved å kollapse, forteller Siva, mens kona gir pupp til yngstebarnet på ett år. I tillegg har de ansvar for tre unger til – på 3, 5 og 13 år. Han hadde to kilder til inntekt – en jordlapp for mais – og en rismark. Den førstnevnte har regnet tatt. Jordlappen trenger måneder på å tørke opp. Den andre, like ved elva Babia, er blitt ødelagt av elvevann og erosjon.

– Trolig må jeg begynne å jobbe for andre for å tjene penger, sier Siva.

Sover på skolen. I syv dager har landarbeiderne og risbøndene i Udahapur i distriktet Banke sovnet på skolen (en skole som blant annet har fått støtte fra norske Redd Barna), som er ett av mange offentlige tilfluktsrom for flomofre. 65 familier er stuet sammen i fire klasserom. Noen senger – enkle treammer med bånd i grov jute – har de båret med seg hjemmefra. Nå sover de fire og fem i hver seng, eller på matter på sementgulvet.

– Vi er her for tredje året på rad, sier BK Rato – selvtnevnt talsmann for gruppen.

Bonden, som er i 50-årene, forklarer at de er «innvandrere» til Terai fra fjellene. De fleste er «daliter» – kasteløse – som er vant til et liv på bunnen av samfunnets rangstige.

– Takk Gud for at dere kom! sier denne bangladeshiske kvinnen til nødhjelperne fra den lokale organisasjonen BRAC. På grunn av en brist i foten kunne hun ikke ta seg fram til myndighetenes nødhjelpsutdeling som skjedde noen dager før. FOTO: GMB AKASH

Hardt arbeid for andre bønder og sårbarhet for naturens luner er en del av deres dagligliv.

Ennå er husene fuktige og jordgulvet gjørmete, og det vil ta tid å tørke det skikkelig. Men livet begynner så smått å vende tilbake til det normale. I går dro de første småbøndene hjem for å jobbe med jorda eller koke mat på egen grue. Mange har en stor oppgave foran seg etter flommens herjinger. Halvparten av husene i landsbyen har falt sammen, og må gjenoppbygges. Gjørmene og kumøkk er gratis, men de trenger også mye bambus til reisverket og gress til taket.

– Å bygge et nytt hus koster 6000 rupees (om lag 600 kroner), forklarer

BK Rato. Det tilsvarer 60 dagers arbeid ute på markene for andre bønder, dersom de kunne spare alt.

Sulten elv. – Rapti-elva er en veldig sint og sulten elv, sier innbyggerne i Gangapur VDC.

Barsati Barma (30) har vært risbonde her i hele sitt liv. På egen åker. Men nå er det slutt. Elva Rapti har slukt jordstykket for alltid. I fjor spiste den litt av diket ved rismarkene. I år tok den resten.

– Risåkeren var den eneste inntekten jeg hadde, sier Barsati.

Heldigvis var huset et annet sted enn jordstykket. Det lille skuret huser åtte personer: faren hans, en bror, kona, han selv og fire barn fra 5

til 12 år. Dette er familien han skal fø.

– Nå må jeg ta meg jobb, arbeide for andre, sier Barsati.

Myndighetene har planer om å skaffe hele landsbyen ny jord i et skogsområde noen kilometer unna, men Barsati stoler ikke på at han vil være blant de utvalgte. Dessuten kan det være farlig. Da en gruppe tidligere risbønder slo seg ned i det samme skogsområdet i fjor, oppsto det en krangel med andre som brukte skogen til å skaffe seg inntekter.

– Det ble løst skudd og minst to ble såret, forteller stedets lokale politiinspektør. Eiendoms- og bruksrett til jord er et evig stridstema, og han liker ikke tanken på at folk i

Siva Charan Chowdury (33) og Ful Kumari (25) bor under en presenning. De orker ikke fukten og insektene som har samlet seg i huset deres etter flommen. FOTO: GMB AKASH

Mange foreldre frykter at barna skal drukne hvis de blir i flomrammede landsbyer. Derfor drar de til tilfluktsrommene. FOTO: GMB AKASH

Maleka (43) ønsket å evakuere med sine eiendeler da varslene kom om at diket ville bryte, men hadde ikke råd. Leiepriksen for båt hadde skutt i været. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

landsbyen skal flyttes til dette området.

– Jeg har bare ti politifolk, og kan ikke gi noen garantier om sikkerhet for de som skal flyttes, sier han.

Flåte. På landsbygda i Bangladesh møter vi mennesker med historier som minner om de fra Sør-Nepal, men mengden av vann og omfanget av skader er større.

– Vi lagde en flåte av trestammer, og fikk reddet noen geiter, kyllinger og ender. Noen av naboenes bar sine dyr i armene gjennom de høye vannmassene. Nå står de bundet langsmed veien, forteller Monwana Begum.

Vi er i en landsby i distriktet Manikganj et par timers kjøring vest for Bangladesh' hovedstad Dhaka. For å komme fram har vi måttet ta båt over rismarkene der enkelte småbønder har satt fiskegarn.

På tross av tre dager med tørkevær er vanndybden på rismarken fortsatt minst to meter på det dypeste. Monwana Begums landsby stikker opp som en liten grønn øy i flomvannet, men innimellom trær og barbeinte bønder er det bare gjørme, gjørme og mer gjørme. Selv har hun fått ødelagt huset, og de kjære frukttrærne som pleide å bære næringsrik og velsmakende guava og mango er borte.

Der båtene nå kjører lå det nylig fire landsbyer. De er borte for alltid etter at diket brast. FOTO: GMB AKASH

Familien Gaddi er en av mange som har fått huset sitt ødelagt. De fleste småbønder bor i hus laget av jord, kumøkk og bambus. FOTO: GMB AKASH

Sumita (12) har ligget syk i tolv dager i et fuktskadd hus med jordgulv. Faren Neo har ikke råd til å ta henne til sykehus. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

– De tre døtrene og jeg får bo hos naboer, forteller Monwana. Den middelaldrende kvinnen er landsbyens «veterinær». Hun anslår at 6-700 kyllinger har falt ned fra takene i landsbyen og druknet.

Monwana frykter for helsa til landsbyens innbyggere som nå lever i skjeve og fuktige hus, i senger stablet opp på murstein og på provisoriske stillaser av bambus. Verst er det for barna, som ofte rammes av diaré og annen sykdom som følge av dårlig drikkevann. Dessuten er det farlig å flytte på seg før vannet har trukket seg enda mer tilbake. Dagen før har en 4-åring falt i vannet og holdt på å drukne.

– Vi fikk reddet ham i siste liten, forteller landsbybeboerne.

Proteinkjeks. Besøket vårt – sammen med den bangladeshiske organisasjonen BRAC (også kjent som verdens største ikke-statlige utviklingsorganisasjon) – innebærer utdeling av næringsrik proteinkjeks. I snart to uker har de nå levd på restene av egne matlagre og myndighetenes nødhjelpsrasjoner av ris og linsener.

For en av kvinnene er kjeksrasjonen ekstra kjærkommen. Hun har et brudd i foten og orket ikke gå langt eller vasse gjennom åkrene sammen med de andre kvinnene –

Barmati Barma (30) er fortvilet. Elva har «slukt» jorda hans – for alltid. FOTO: GMB AKASH

til skolen der myndighetene delte ut nødhjelpsrasjoner.

– Maten begynner å minke. Nå spiser vi bare to ganger om dagen, forteller hun. For å skaffe penger til mat for barna har mannen hennes tatt med seg ei kjerre til hovedveien, der han tjener noen småpenger som kjerredrager.

Har vendt hjem. For innbyggerne i landsbyen begynner likevel livet så smått å vende tilbake til det normale. Flere familier har vendt hjem fra offentlige tilfluktsrom, og om 2-3 måneder har vannet sunket nok til at de kan plante ris på jordene sine.

Så hellige er ikke risbøndene i Khokshabari union i distriktet Sirajganj et tyvetall mil nord for Dhaka, et område med om lag 7500 innbyggere.

Lokalt ansatte i Verdens matvareprogram frakter oss i båt tvers over det som en gang var fire landsbyer. Nå er de borte alle fire – tygd og spist av elva Jamunas grådige kjefte. Ikke et hus, ikke et jordstykke, ikke et tre er tilbake.

– Vi hadde sett sprekker i demningen, og noen mente vi burde ramme huset. Men vi ventet. Det hadde jo gått bra før. Dessuten var det vanskelig å få båt. Prisene på båt-leie gikk i været, og jeg hadde ikke råd, forteller Maleka (43) – en av

Husdyr og fjørfe er bøndenes mest verdifulle eiendeler. Ender klarer seg bedre enn høner når flomvannet kommer. FOTO: GMB AKASH

Velstående Jumi (19) tilhørte «middelklassen» i landsbyen. Men nå er huset og jordstykket hennes tatt av elva. FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

De gir seg ikke. Nå planter de for tredje gang etter at monsunregnet to ganger har tatt knekken på de jomfruelige risplantene. FOTO: GMB AKASH

mange som har mistet hus, dyr og eiendeler.

– Jeg hørte plutselig et kraftig brus, så hørte jeg folk rope og hyle. Jeg så en kvinne med to barn i armene kjempe seg gjennom vannmassene. Heldigvis klarte de seg, forteller en kvinnelig ansatt i WFP (Verdens matvareprogram).

Men det var ikke alle som rakk fram i tide. Til sammen døde 12 mennesker i de fire landsbyene som ble tatt av vannmassene. Av 1689 husholdninger i Khokshabari har 60 prosent mistet sine hus, dyr og eiendommer. Flere kvadratkilometer med jordbruksland er forsvunnet og alternative inntekter finnes ikke, mener utviklingsorganisasjonene i Sirajganj.

Innbyggerne gir myndighetene ansvaret for at diket brast. Avisen New Age bringer samme dag en artikkel om at myndighetenes bevilgninger til vedlikehold av samtlige diker i Bangladesh var på om lag 285 millioner taka (rundt 25 millioner kroner). Nå vil det koste mer enn ti ganger så mye å gjenoppbygge de demningene som ble ødelagt. ■

Gunnar Zachrisen er redaktør i Bistandsaktuelt.

GMB Akash er bangladeshisk reportasjefotograf. Han har mottatt en rekke internasjonale priser for sine fotografier.

Hun ser ut mot stedet der huset og jorda hennes en gang lå. Fire landsbyer ble tatt av flomvannet da diket brast ved Khokshabari i Bangladesh. Nå prøver myndighetene å redde veien ved hjelp av sandsekker.

FOTO: GMB AKASH

Bangladesh er gode på nødhjelp, svake på forebygging

DHAKA (b-a): Mens myndighetene i Bangladesh er i verdensklasse på selve nødhjelpsoperasjonen, er de ikke like gode på forebygging. Det fastslår ulike observatører Bistandsaktuelt har snakket med i Dhaka.

■ GUNNAR ZACHRISEN

– Mye av problemene vi sliter med i dag skyldes menneskelige inngrep i naturen, for eksempel veier som blokkerer for et naturlig avløp for vannet. Mens flomvannet for 30 år siden kunne renne ut igjen i elvene, blir det nå «låst inne», sier Ian Rector som er sjefrådgiver i Comprehensive

Disaster Management Programme – et UNDP-finansiert program som er opprettet blant annet for å bistå myndighetene med kapasitetsbygging på forebygging av skader ved naturkatastrofer.

Oftere og større. Ekspertene i CDMP viser til at mens det i en lang periode fram til 1960 kun var én «mega-flom» (i 1954), har det i årene etter vært en rekke megaflokker og med stadig kortere tidsintervaller: i 1988, 1998 og 2004.

De viser også til at broer, kulverter og avløpsporter i diker har manglet som øker risikoen ved ekstreme værtilstander. Dessuten kan diker, som har til hensikt å beskytte befolkningen langs elvene og deres jordbruksarealer, i seg selv utgjøre et problem.

77 Mye av problemene vi sliter med i dag skyldes menneskelige inngrep i naturen.

Ian Rector, sjefrådgiver i katastrofe-forebygging.

– Diker som ble bygd på 1960- og 70-tallet er nå «utslitt» og skraker etter vedlikehold. Mange av dem ble ødelagt i årets flom og har bidratt til alvorlige hendelser, sier Ian Rector.

Ekspertene i CDMP viser også til problemet med økende sedimentering av de store elvesystemene i Bangladesh.

– Når slam og mudder legger seg på bunnen av elvene, blir de grunnere og mister sin evne til å ta unna de store vannmassene som kommer fra landene lenger nord. Her setter ikke myndighetene inn nok ressurser, og derfor øker flomproblemet år for år, sier CDMP-rådgiver A.K.M. Manumur Rashid.

Regional dialog? Rådgiverne viser også til at det er et sterkt behov for et sterkere regionalt samarbeid i Sør-Asia. Årets flom har nok en gang ført til hissige politiske utfall mellom India og nabolandene. Mens India beskyldes for å bygge demninger og dammer som stenger vannet inne på nepalsk område, beskylder indiske delstater Nepal for å ha for dårlig styring med sine elver. Bangladesh er på sin side opptatt av alle nabolandene oppstrøms (India, Nepal og Bhutan) får bedre kontroll over vannføringen i sine elver. – Det hadde også hjulpet betydelig om vi kunne få noe mer og bedre

enn 72-timers værvarsler fra den indiske regjeringen, sier Rashid.

Sløve givere. Også bistandsgiverne oppfordres til å ha mer fokus på forebygging av naturkatastrofer. Men foreløpig ser det ut til at bistandsgiverne heller gir penger til nødhjelp enn til langsiktig forebyggende arbeid for å forhindre risiko og redusere konsekvensene av naturens luner.

– Risiko-reduksjon er en relativt ny tilnærming i utviklingsarbeidet. Mange bistandsgivere har ennå ikke fått dette helt under huden, sier sjefrådgiver i UNDP Tariq-ul-Islam.

Mens han framhever UNDP og britiske DfID som pionerer på området, kritiserer han andre bistandsgivere.

– Det hadde for eksempel vært svært nyttig om de multilaterale bankene hadde tatt risiko-reduksjon med i vurderingen i alle sine samarbeidsprosjekter med myndighetene, sier Islam.

Han viser også til at bistandsgiverne og myndighetene i enkelte tilfeller på 1970- og 80-tallet bidro med prosjekter som økte problemene og risikoen ved flom.

Food for work. – Jeg tenker da for eksempel på en del «Food for work»-prosjekter, sier Islam.

Han mener at iveren etter å hjelpe folk ble så stor at prosjekter ble igangsatt uten tilstrekkelig faglig trykghet.

– Det ble bygd en rekke veier på landsbygda som egentlig ikke var en

del av myndighetenes langsiktige planer. Og de ble bygget uten skikkelig drenerings- og avløpsystemer. Dette bidrar i dag til at flomvannet blir liggende unødvendig lenge ute på jordene, sier Islam. ■

OM FLOMMEN

Nepal:

- 330.000 mennesker er berørt av flommen.
- Flommen har i all hovedsak rammet landets lavlandsområder, også kjent som terai-området.
- Flommen skyldes vedvarende kraftig regnvær lokalt i Terai, samt regn- og smeltevann fra høyere liggende områder.
- Omlag 400 er døde i årets flom.

Bangladesh:

- Om lag 8-10 millioner mennesker er berørt av flommen. Per 10. august befant 364.000 mennesker seg i offentlige «shelters» (tilfluktsrom).
- 90 prosent av vannet som flommer gjennom elvedeltaene i Bangladesh kommer fra nabolandene Nepal, Bhutan og noen delstater i India.
- Vann som går over elvebreddene fra elvesystemene Brahmaputra-Jamuna, Meghna og Ganges-Padma bidrar til at enorme områder oversvømmes. Ved årets flom ble rundt 30 prosent av landet oversvømmet.
- Årets flom er større enn et normalår, men betydelig mindre enn under de store megafloårene 1988, 1998 og 2004. I 2004 var 30 millioner mennesker berørt av flommen.
- I gjennomsnitt er 15 prosent av det totale landarealet utsatt for flom hvert år.
- Omlag 500 er døde i årets flom.

Uro i sørøst-Nepal truer hjelpen til flomofrene

KATMANDU (b-a): Politisk uro og voldshandlinger i lavlandet sørøst i Nepal skaper trøbbel for hjelpearbeidet etter flommen i landet. Hittil i år er flere titalls mennesker drept i vold mot andre folkegrupper. Skolelærere og helsepersonell med bakgrunn fra andre deler av landet rømmer i frykt.

■ GUNNAR ZACHRISEN

Både myndighetene og representanter for den nasjonale Røde Kors-foreningen og Redd Barna bekrefter overfor Bistandsaktuelt at uroen i deler av Terai-beltet i sørøst-Nepal er det største problemet hjelpearbeiderne nå står overfor.

– Situasjonen er vanskelig. Grupper i Terai har rettet trusler mot folk fra «hill areas», sier informasjonssjef for Nepals Røde Kors Indra Prasad Adhikari. Han forteller om både drap og bortføringer av myndighetsrepresentanter og sivile, men Røde Kors' egne ansatte har foreløpig ikke vært utsatt for alvorlige overgrep.

Helsearbeidere rømmer. Verre er det for myndighetenes folk. 900 offentlig ansatte har så langt forlatt Terai, blant dem ansatte i lokale utviklingskomiteer, skoler, helsevesen, landreforminstitusjoner og skatte-

taten, rapporterer avisen Kathmandu Post. Og det kan bli enda flere. Avisene rapporterer daglig om militante grupper blant folkegruppen madhesi som begår alvorlige voldshandlinger og retter trusler mot grupper av neplasere som de ser som sine tidligere undertrykkere. Mange madhesier har et sterkt hat mot «pahades» – «hill origin people».

Årsaken til konflikten er at madhesiene i årtier er blitt dårlig behandlet og regnet som «halvveis indere» og derfor annenrangs borgere av «det stolte kongeriket i Himalaya». Først nylig har mange madhesier fra lavlandet blitt innvilget nepalsk statsborgerskap.

For kort tid siden utstedte en fraksjon av madhesi-organisasjonen Janatantrik Terai Mukti Morcha et ultimatum: «Pahades får én uke på seg til å forlate Terai!»

Den samme fraksjonen har tidligere stått bak en rekke drap.

– Siden Singh-fraksjonen allerede har drept et halvt dusin pahades, våget vi ikke annet enn å forlate området, uttaler en ligningsfunksjonær til Kathmandu Post. I dag finnes det ikke en eneste pahade tilbake i noen av de 17 landskatt- og landreformkontorene i de åtte mest voldsherjede Terai-distriktene.

Flomofrene rammes. Det er nettopp fra disse distriktene at flukten av pahades har vært tydeligst i de siste ukene og månedene. Siden offentlig ansatte i skoler og helsevesen er sentrale både i det kortsiktige og langsiktige hjelpearbeidet etter flommen, er det Terai-folket selv – blant dem titusener flomofre – som vil bli

skadelidende.

«Vi har fått rapporter både om utbrudd av feber og diaré, men det finnes ingen organisasjoner til å håndtere situasjonen. Muligens på grunn av den politiske situasjonen reiser ikke en gang myndighetene ut til disse landsbyene. De virker ikke interessert i å gi støtte», rapporterer den lokale Røde Kors-sjefen i Rautahat i Terai tilbake til hovedkvarteret. Som følge av konflikten hadde kun 34 familier i dette distriktet mottatt nødhjelpspakker om lag én uke etter at det verste monsunregnet var over.

Vil ikke ha legitimitet. På samme måte som hjelpearbeidet trues av volden, setter uroen i Terai også de forestående valgene til en grunnlov-givende forsamling i fare. Dette har vært regnet som en milepæl i byggingen av den nye, mer moderne demokratiet i landet, og mange frykter nå at hele demokratiseringsprosessen kan stoppe opp.

– Dersom det ikke er mulig å gjennomføre valg i Terai, der nesten halvparten av befolkningen bor, er det vanskelig å se at valgene kan få noen legitimitet, sier fungerende stasjonssjef Kikkan Haugen ved den norske ambassaden i Katmandu.

Representanter for både maoistene og de demokratiske partiene i regjeringsalliansen uttrykker bekymring overfor situasjonen i Terai. Nepals innenriksminister sier at konflikten må løses gjennom forsøk på dialog, og lover samtidig at myndighetene vil gjøre alt som står i deres makt for å få til en fredelig valg-avvikling i Terai i november.

Han får støtte fra maoistene: – Dette må løses gjennom dia-

log. Vi må snarest mulig få til en rundebordskonferanse der representanter for alle grupper i Terai møter myndighetene og politiske partier, sier parlamentsmedlem for maoistene Khim Lal Devkota (bildet) til Bistandsaktuelt. ■

lamentsmedlem for maoistene Khim Lal Devkota (bildet) til Bistandsaktuelt. ■

Fra en Røde Kors-utdeling av mat i Nepal.

FOTO: GMB AKASH

NEPAL

- Et land på under halvparten av Norges areal med en befolkning på om lag 22 millioner mennesker. (149.600 km²)
- Styreform: Monarki (på vei mot republikk). Samlingsregjering av åtte partier, blant dem også den tidligere opprørsgruppen maoistene.
- BNP per innbygger: 1490 dollar (PPP US\$ 2004)

BANGLADESH:

- Et land på under halvparten av Norges areal med en befolkning på om lag 150 millioner mennesker. (144.000 km²)
- Styreform: Republikk. Sivil midlertidig regjering med støtte fra de militære.
- BNP per innbygger: 1870 dollar (PPP US\$ 2004)

Skremmes av kidnappingsbølge

Bistandsarbeidere i Afghanistan med stadig mindre bevegelsesfrihet

KABUL (b-a): Talibans jakt på utenlandske gisler bekymrer norske bistandsarbeidere i Kabul. De mange truslene i Afghanistan gjør at hjelpeorganisasjonene må bruke mer tid og penger på sikkerhet. Samtidig blir det stadig vanskeligere for dem å gjøre jobben sin.

AFGHANISTAN

■ I AFGHANISTAN:
ANDERS SØMME HAMMER

NATO bomber sivile. Utlandinger kidnappes. Selvmordsbombere blir mer treffsikre. Meldingene fra Afghanistan har vært svært dystre i sommer.

– Vi ser at det blir gradvis verre, og vi ventet at det kommer til å fortsette slik i flere år framover, sier Ann Kristin Brunborg, landdirektør for Flyktninghjelpen i Afghanistan.

Hun forteller at Flyktninghjelpen, som har 300 lokalt ansatte og 15 internasjonalt ansatte i Afghanistan, bruker stadig mer tid og penger på å beskytte sine medarbeidere.

– Når vi skal ut i felt, bruker vi veldig mye tid på å samle inn informasjon om sikkerhetssituasjonen. Alle opplysninger dobbeltsjekkes med FN og folk som har vært i de aktuelle områdene, sier Brunborg.

Protesterte mot utveksling. Kidnappinger er nå det hjelpeorganisasjonene frykter mest. I midten av juli ble to tyskere kidnappet i Wardak-provinsen sentralt i Afghanistan. Den ene tyskeren ble etter kort tid skutt og drept. Dette var det første drapet på et utenlandsk gissel i Afghanistan på over ett år. Men det var kidnappingen av 23 sørkoreanske bistandsarbeidere på veien mellom Kandahar og Kabul som virkelig slo fast at Taliban ikke bare driver en geriljakrig med selvmordsbombere og veibomber. Nå har de for alvor begynt å ta gisler også.

I slutten av juli oppfordret Taliban militære leder i Sør-Afghanistan, Mansour Dadullah, alle sine hellige kriger til å kidnappe så mange utlandinger som mulig. Ifølge Dadullah er kidnapping et svært godt pressmiddel for å få frigitt Taliban-fanger. Og han vet hva han snakker om. Dadullah var selv blant de fem Taliban-fangene som ble frigitt i bytte mot en italiensk journalist i mars i år. Afghanske myndigheter skal ha gått med på den kontroversielle byttehandelen etter sterkt press fra Italia. Frigivelsen av Taliban-fangene møtte kraftige protester fra bistandsmiljøet i Afghanistan fordi de mente dette ville inspirere Taliban til å kidnappe flere utlandinger.

Skremmende møte. Det første ferske bistandsarbeidere som kommer til Afghanistan gjør, er å gå rett i møte med sin organisasjons sikkerhets-sjef. Her får de ramset opp alle farene som truer i det krigsherjede landet. De nyansatte blir blant annet advart om hvordan kidnappinger planlegges nøye: fem-seks potensielle ofre overvåkes i en periode av kriminelle som planlegger å selge dem videre til Taliban eller andre opprørere. Gisseltakerne slår så til mot den av de overvåkede som er dårligst beskyttet.

For enkelte bistandsarbeidere

Gry Synnevåg i Kirkens Nødhjelp forteller at organisasjonen fortsatt klarer å gjøre jobben sin, tross for strengere sikkerhetsrutiner.

FOTO: ANDERS SØMME HAMMER

har møtet med beskrivelsen av det usikre Afghanistan blitt så tøft at de har sagt opp jobben og dratt rett hjem igjen.

Brunborg i Flyktninghjelpen forteller at de er svært opptatt av at de ansatte må endre rutinene sine ofte slik at det blir vanskeligere for kidnapperne å avdekke bevegelsesmønstret deres. De ansatte drar til og fra jobben til ulike tider, og de går ikke jevnlig til de samme restaurantene. Sensitive opplysninger, som for eksempel hvor de ansatte bor, er det bare noen få som har tilgang til.

– Vi gjør alt vi kan for å minimere risikoen for å bli kidnappet, sier Brunborg.

Det er vanlig at bistandsarbeidere i Afghanistan oppfordres til å ha en såkalt evakueringsbag klar i tilfelle det bryter ut opptøyer eller de blir angrepet. I sommer har galgenhumoristiske hjelpearbeidere i Kabul begynt å vise med et de også må ha en kidnappingsbag klar.

Vil ikke melde ifra. I slutten av juli utstedte afghanske myndighetene nye reiserestriksjoner, noe som vakte stor misnøye i bistandsmiljøet.

Minst 35 mennesker ble drept da en politibuss ble sprengt i luften i Kabul i juni. Afghanistan opplever nå de blodigste angrepene siden den amerikanske invasjonen i 2001.

FOTO: ANDERS SØMME HAMMER

Myndighetene bestemte at hver gang bistandsarbeidere skal kjøre ut av Kabul, må de levere en reiseplan til politiet. Men dette er uaktuelt for Flyktninghjelpen.

– Vi stoler ikke på at informasjonen forblir der den blir levert, sier Brunborg.

Flyktninghjelpen og andre organisasjoner frykter at Taliban og kri-

minelle grupper vil få tak i denne informasjonen. Med detaljerte reiseplaner i hånden vil det bli svært lett for dem å få tak i gisler.

Dagen Bistandsaktuelt treffer Brunborg skulle de ansatte i Flyktninghjelpen egentlig dratt ut av byen på piknik, men på grunn av de nye reisereglene, ble turen avlyst.

– Akkurat nå føler vi oss fanget i Kabul, sier Brunborg.

Reiserestriksjonene har imidlertid ikke stoppet noe av det humanitære arbeidet til den norske organisasjonen, men feltturene er blitt dyrere. Det er bare kjøreturer som må rapporteres til myndighetene. De ansatte i Flyktninghjelpen tar derfor fly hver gang de skal forlate Kabul.

– Myndighetene er svært opptatt av at de skal beskytte utlandingen. Men de må gjøre dette i dialog med bistandsmiljøet, ikke gjennom pålegg, sier Brunborg.

På tross av den forverrede sikkerhetssituasjonen kommer det ikke på tale for Flyktninghjelpen å begynne å la det afghanske militæret eller politiet eskortere dem slik enkelte andre organisasjoner gjør.

Ann Kristin Brunborg i Flyktninghjelpen er bekymret over at organisasjonene må bruke stadig mer tid og penger på sikkerhet.

FOTO: KEN OPPRAN

Lars Tore Kjerland i Norges Røde Kors skulle ønske han kunne ha mer kontakt med afghanere. Han er pålagt alltid å bruke bil når han skal flytte på seg.

FOTO: ANDERS SØMME HAMMER

Landdirektøren i Flyktninghjelpen betegner seg selv som bekymret optimist, og understreker at situasjonen i Afghanistan ikke er like ille som i Irak. Hun sier hun ikke ville vært i Afghanistan hvis hun var redd. De omfattende sikkerhetsrutinene gjør at hun føler seg trygg.

– De siste årene er har vi fått til enormt mye her. Selv om vi er i en vanskelig situasjon, får vi utrettet masse, sier Brunborg.

Synnevåg går litt rundt i området der hun bor. Men ikke alene og ikke når det er mørkt. Og hun unngår de mest trafikkerte gatene.

Afghanere i felt. På tross av all uroen føler også stedlig representant for Kirkens Nødhjelp (KN) i Afghanistan, Gry Synnevåg, seg trygg.

– I Kirkens Nødhjelp er vi bare tre nordmenn som jobber sammen med 50 afghanere. Vi blir tatt veldig godt vare på og føler at de beskytter oss. Jeg opplever ikke at det er en generell motvilje mot utlandinger. Afghanerne har vært i krig i 30 år, og de fleste orker ikke mer, sier hun.

Synnevåg har arbeidet i Afghanistan i tre år. Hele denne perioden har vært ustabil, men Synnevåg har sett et par dramatiske endringer: I fjor startet selvmordsaktivister for alvor å slå til, og nå ser det ut som om en kidnappingsbølge har startet.

Sikkerhetsrutinene til KN er skjerpet, men dette har foreløpig ikke ført til at bistandsarbeid er blitt utsatt.

– Vi har prosjekter i noen av de fattigste områdene der Taliban har sterk støtte. Vi kunne ikke klart dette hvis det ikke hadde vært for at vi samarbeider med lokale partnerorganisasjoner som har ansatte med røtter i disse områdene, sier Synnevåg.

Hun mener ikke det er etisk problematisk at feltarbeid i stor grad utføres av afghanere.

– Det eneste etisk forsvarlige er å stille vår begrensede støtte og viten til rådighet, men la afghaner selv være drivkraften i egen utvikling. Arbeidet utføres av lokalt ansatte i registrerte afghanske organisasjoner som har lang, anerkjent erfaring og internasjonal støtte. Arbeidet skjer i samarbeid med våre afghanske kolleger ved KNs hovedkontor i Kabul, som bistår og kvalitetssikrer arbeidet. Vi er også ute i felt så mye vi kan og som sikkerheten tillater, sier Synnevåg.

Frykter forsinkelser. Hvis kidnappingene vedvarer, frykter Synnevåg at deler av arbeidet deres kan bli forsinket.

– Vi har klart å overholde tidsfristene fram til nå. Men hvis det blir flere kidnappinger og usikkerheten øker, kan det bli utsettelse, sier hun.

KN-medarbeideren mener norske myndigheter av og til viser en manglende forståelse for hvor vanskelig det kan være å jobbe i konfliktområder med de samme strenge rapporteringskravene som gjelder alle andre steder. Sikkerheten til de ansatte er det viktigste hensynet KN må ta, påpeker hun. Og det er ikke bare den væpnede konflikten som skaper farer for organisasjonen. I noen av områdene de opererer er veiene svært dårlige, nesten uframkommelige. Spesielt de lange, glatte kjøreturene til isolerte prosjektområder i stupbratt, isolert fjellterreng kan være dramatiske om vinteren.

Synnevåg sier den største personlige prøvelsen med å være i Afghanistan er den svært begrensede bevegelsesfriheten. Hun savner gåturene i skogen og ved sjøen.

– Teater, kino og alt det der må vi klare oss uten. Men jeg har hus, hund og hage og føler virkelig at jeg bor og trives her, sier Synnevåg.

Hun understreker at FN har langt strengere sikkerhetsregler enn KN.

– FN-ansatte går ikke ute i det hele tatt, sier hun.

Synnevåg går litt rundt i området der hun bor. Men ikke alene og ikke når det er mørkt. Og hun unngår de mest trafikkerte gatene.

Blir isolert. De siste åtte årene har Lars Tore Kjerland arbeidet i noen av verdens tøffeste konfliktområder. Irak, Sudan, Palestina og Sri Lanka er blant stedene han har vært utstasjonert for Flyktninghjelpen og Røde Kors. Nå er han Norges Røde Kors' representant i Kabul der han overvåker byens eneste organiserte ambulansetjeneste.

– Sammen med Irak er Afghanistan det tøffeste stedet jeg har arbeidet fordi bistandsarbeidere er direkte mål i konflikten. Det begynner å bli ganske vanskelig å drive humanitært arbeid her, sier Kjerland.

På grunn av den pågående krigen er store deler av Afghanistan utilgjengelig for Røde Kors. Kjerland arbeider utelukkende i Kabul. Han synes det er veldig synd at de strenge sikkerhetsreglene fører til at han og de andre bistandsarbeiderne blir isolert og går glipp av verdifull kontakt med det afghanske dagligliv.

Røde Kors-medarbeideren har sett en gradvis forverring av konflikten siden han kom til Afghanistan i februar i år. Ved ambulansetjenesten har de registrert en jevn økning i både antall angrep og antall drept.

Det toppet seg 17. juni da en politibuss ble sprengt i luften i Kabul. Kjerland er selv ikke med på utrykninger, men hans afghanske kolleger var svært rystet etter det kraftigste angrepet som har rammet Kabul siden den amerikanske invasjonen i 2001. De forteller om et kaotisk åsted der redde og aggressive politifolk veivet med pistoler og geværer. Minst 35 mennesker ble drept og et usikkert antall politifolk og sivile fikk alvorlige skader i angrepet mot bussen. ■

Anders Sømme Hammer er norsk frilansjournalist.

Stadig flere angrep på afghanske skoler

444 angrep siste tolv måneder – jenteskoler klart mest utsatt

MAYMANE (b-a) Taliban angriper oftere og oftere skoler, lærere og elever. Terroren gjør at afghanske foreldre daglig stilles overfor et fortvilet valg: la barna gå på skolen og utsette dem for fare eller holde dem hjemme og dermed nekte dem skolegang.

■ I AFGHANISTAN:
TOR AKSEL BOLLE (TEKST)
OG KEN OPPRANN (FOTO)

- Vi trenger en mur rundt skolen, det er absolutt førsteprioritet nå, sier Mohammed Rasool mens han myser mot den skarpe morgensola. Rektoren på ah Azizan skole fisker fram en røyk fra en krøllete pakke. Han fyrer opp, kaster et blikk bort på den flunkende nye skolebygningen og tar et fornøyd magadrag.

- Jo da, mye er bedre nå. Ingen tvil om det. Når vi begynner å bruke den nye bygningen blir det veldig bra. Både lærere og barna gleder seg veldig til å ta den i bruk, sier han.

Om mye er bedre på den lille skolen som ligger på en bakketopp et par kilometer fra Maymane sentrum, nord i Afghanistan. Skolen, som ble stengt mens Taliban satt ved makten, er åpnet igjen. Rasool, som ble kastet i fengsel av fundamentalistene, kan sammen med lærerne nå gjøre jobben sin igjen.

Rektor, lærere og 600 elever venter utålmodig på å flytte inn i en si-trongul ny skolebygning som Flyktinghjelpen har fått oppført. Bare småtterier gjenstår før den er innflyttingsklar. Foreløpig sitter ungene tett i tett i fillete telt og under plastpresenninger som bare så vidt skjærer for den steikende sola. Lyden av lyse barnestemmer som gjenntar det lærerne sier klinger utover det støvete plassen.

Men selv om mye er bedre er det også en ting som bekymrer Rasool: Skoler har over hele Afghanistan det siste året blitt utsatte for stadig flere brutale angrep fra Taliban.

Kamp. Rektoren og lærerne på ah Azizan, samt deres kollegaer over hele Afghanistan befinner seg på mange måter i frontlinjene i en kamp om landets framtid. En kamp hvor den ene sidens viktigste våpen er kunnskap, bøker og kritt, mens den andre siden bruker trusler, bomber og automatvåpen. Lenge har utdanningsmyndighetene vært på offensiven, den sterke veksten i antallet barn som får undervisning blir ofte trukket fram som ett av få lyspunkter i det krigsherjede landet.

Drøyt seks millioner afghanske barn får i dag skolegang, i 2002 var det under en million barn som gikk på skole. Mens det for fem år siden knapt fantes jenter på afghanske skoler, er i dag hver tredje elev jente. Men nå ser det ut til at Taliban og deres sympatisører har bestemt seg for å stanse denne utviklingen.

De siste 12 månedene er det rapportert hele 444 angrep på skoler, lærere og elever. Det er en voldsom økning fra tidligere år. En del tilfeller dreier det seg om tyveri og hærværk. Men det har også vært en rekke brutale angrep fra Taliban og grupper som sympatiserer med dem. Lærere er blitt dratt ut av klasserommet og skutt eller halshodet foran elevene

Jenter på vei hjem fra ah Azizan skole i Nord-Afghanistan. Det har vært en kraftig økning i antall angrep på skoler, lærere og elever det siste året.

sine. Også elever blir angrepet.

Redde foreldre. Ifølge menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch er 24 lærere og elever drept hittil i år. 12 juni ble for eksempel to unge jenter drept i Logar-provinsen i det sentrale Afghanistan.

En gruppe jenter hadde fått fri litt før skoleslutt og var på vei hjem da to menn på motorsykel angrep dem. En av de drepte, 13 år gamle Shukria, ble først skutt i ryggen og benet. Lillesøsteren hennes forsøkte fortløvet å hjelpe henne i sikkerhet, men måtte selv flykte da angriperne kom nærmere. De skjøt Shukria igjen mens hun lå på bakken for de forsvant. Ingen er tatt for ugjerningen. Den økende volden rettet mot skolene setter mange afghanske foreldre i en fortløvet situasjon. De aller fleste vil at barna deres skal gå på skole, for å få utdannelse og kanskje muligheten til en god jobb og et godt liv. Samtidig ønsker ingen foreldre å utsette barna sine for fare.

Rasool forteller at det er for kort tid siden var et angrep på en skole i naboprovinen Herat. En bombe ble detonert på skoleområdet og fire elever ble drept, mens fire ble skadd.

- Da foreldrene i min landsby

Jentene på Naswan Afghan kot jobber hardt for å ta igjen det de mistet da Taliban nektet dem skolegang. Her foregår det et gruppearbeid i fysikk.

fikk høre om det angrepet måtte jeg bruke lang tid på å overtale dem til å sende barna på skolen. De er redde for barna sine og særlig for jentene. Det skjønner jeg godt, sier han.

Alvorlig situasjon. Menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch (HRW) lagde i fjor en rapport om det økende antallet angrep på skoler, lærere og elever i Afghanistan. Fra februar 2005 til juni 2006

var det ifølge HRW 204 angrep og det var flere angrep i første halvdel av 2006 enn i hele 2005 til sammen.

Nå viser altså ferske tall fra myndighetene mer enn dobling i antall angrep det siste året. Ifølge Zama Coursen-Neff, som er avdelingsleder i HRW og var med på å skrive rapporten, er situasjonen svært alvorlig.

- I mange tilfeller er angrepene ideologisk motivert, det er motstann-

dere av jenters utdanning som står bak. Men vi ser også at skolene blir angrepet som et symbol på regjeringen eller fordi utlendinger er med på å drive eller betale for skolene. De som ønsker å svekke regjeringen ser på skolene som et lett mål. I noen tilfeller skyldes angrepene også lokale feider, sier hun.

Coursen-Neff understreker at hvert eneste angrep og hver eneste trussel ofte har stor ringvirkning. Bli en skole truet eller utsatt for et angrep, stenger i mange tilfeller skolene i nærheten også, og mange foreldre holder barna sine hjemme fordi de hører om angrepene.

- Tall fra Unicef viser for eksempel at 262 av de 740 skolene i de sørlige provinsene Helmand, Kandahar, Uruzgan og Zabuk er stengt, sier Coursen-Neff.

Hun mener det er viktig at både myndighetene og organisasjonene som jobber med utdanning i Afghanistan bruker mer ressurser på å kartlegge, forutsette og forhindre disse angrepene.

Nargis Nehan er seniorrådgiver i den afghanske utdanningsdepartementet. Hun vet mer om denne problematikken enn de fleste.

- Taliban og deres støttespillere angriper skolene fordi de er i mot utdannelse generelt og særlig for

jenter. De vet at utdanning svekker støtten deres på sikt. I stedet for å være med på å bygge opp Afghanistan, gjør det alt de kan for å ødelegge, sier hun.

Nehan mener den beste måten å beskytte skolene på er å involvere lokalsamfunnet der skolene ligger.

- Er skolene drevet av lokal folk med støtte fra landsbyene i nærheten, er det mye mindre fare for at de blir angrepet, sier hun.

Nehan ser svært alvorlig på disse angrepene, men poengterer samtidig at det bare er en side av utfordringene utdanningsmyndigheten står overfor. Det de jobber mest med til daglig er den voldsomme etterforselsen etter skolebygninger, bøker og kvalifiserte lærere.

- Det er et voldsomt press, foreldre over hele Afghanistan vil ha skoler til barna sine. Vi har ikke nok ressurser. I de neste årene må vi utdanne 10 000 nye lærere hvert år for å takle behovet. Så vi har mange store utfordringer, sier hun.

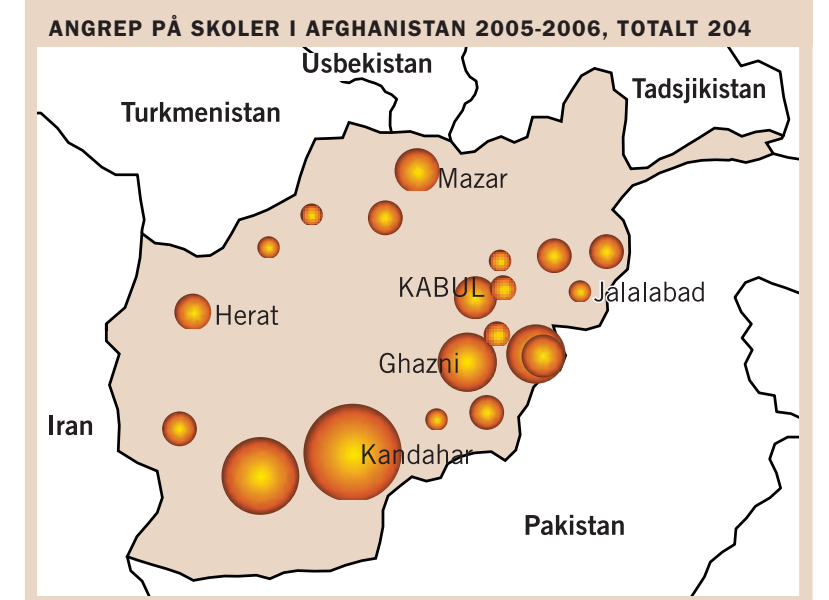
Stor fremgang. For selv om det har vært stadig flere brutale angrep på afghanske skoler, er situasjonen langt fra helsvart. Etter flere år hvor millioner afghanske barn ikke fikk muligheten til å åpne en lesebok eller lære seg algebra, er det nå et

Mohammed Rasool er rektor på ah Azizan skole utenfor Maymane. Han forstår at foreldrene er redde for barna sine og ønsker seg en mur rundt skolen.

Rila måtte holde seg hjemme fra skolen i fire år. Mens hun var hjemme lærte hun seg engelsk. Når hun er ferdig med videregående vil hun bli ingeniør.

Størrelsen på sirkelen viser hvor det har vært flest angrep.

Kilde: Human Rights Watch

voldsomt sug etter utdanning i landet. Mange foreldre spinner og sparer for å betale ekstraundervisning for barna sine. Skolene er overfylte og etterforselsen etter kvalifiserte lærere er enorm.

Situasjonen ved Naswan Afghan kot skole midt i Maymane sentrum er typisk. Denne skolen har en solid mur og en port som voktes av et par morske karer. Innenfor ligger et par beskjedne murbygninger. Her får 1200 elever undervisning hver dag. De aller fleste er jenter, og undervisningen foregår i tre skift slikt at klasserommene utnyttes mest mulig effektivt.

I et klasserom sitter det drøyt tjuentjener presset sammen på et par trebenker. Et dusin blå burkaer henger på en spiker bak i rommet. Det er fysikk som står på timeplanen og alle følger konsentrert med mens læreren forteller om atomer, nøytroner og protoner. De fleste av jentene er rundt 15-16 år, men noen er også flere år eldre.

Under Taliban var det ikke tillatt at jenter gikk på skole og mange afghanske jenter jobber nå hardt for å ta igjen skoleårene de mistet. 16 år gamle Rila var en av de mange jentene som ble stengt ute fra skolen. I fire år måtte hun holde seg hjemme. Men den unge jenta lot seg ikke

kneppe av det, hun studerte så godt hun kunne på egen hånd. På selvlært engelsk forteller hun at hun liker seg veldig godt på skolen og føler seg trygg der. Etter at Rila er ferdig med skolen i Maymane vil ungjentene ta mer utdanning.

- Jeg vil bli ingeniør. Afghanistan trenger mange ingeniører, sier hun.

På ah Azizan er skoledagen over. Det er på tiden at dra hjem. Jentene får gå først, mens gutta må vente. Rektor Mohammed Rasool følger nøye med.

- For å unngå noe tull, sier han med et lite smil.

I blå og hvite burkaer som blaffer i vinden sprer de unge jentene seg utover det kuperte landskapet. Den siste måneden har det regnet skikkelig for første gang på flere år, og åsene er grønne. Noen steder kan man se klynger med rose valmueblomster.

Rasool forteller at de fleste elevene går flere kilometer fram og tilbake for å komme til skolen, men at de kommer allikevel. Hver eneste dag.

- De aller fleste som bor i området støtter opp om skolen og sender barna sine hit. Og barna er fryktelig ivrige. Det er bra. Men vi skulle gjerne hatt en mur, gjentar han. ■

Ti gode leseropplevelser

På tide å skjerpe leselysten foran de mørke høstkveldene!

Bistandsaktuelt faste bok-anmelder, Tone Bratteli, anbefaler her ti bøker. Spennvidden er stor både tematisk og geografisk, men felles for dem alle er kulturforståelsen og den litterære kvaliteten.

LITTERATUR

■ **TONE BRATELLI**
Det å bli oppfordret til å plukke ut ti bøker som skal anbefales Bistandsaktuelt lesere – det er ikke lett. Likevel, en god skjønnlitterær bok eller bøker med litterære kvaliteter er viktige fordi de gir minst like inngående kunnskap om mennesker, religioner, kultur og pågående konflikter som all verdens rapporter. I tillegg kommer lesergleden.

I valgets kval ble det noen ledertråder: Bøkene skal fortsatt være tilgjengelige – det vil si at de er kommet ut forholdsvis nylig, de er oversatt til norsk, med et par unntak er de skjønnlitterære og de skal vise noe av mangfoldet i det som finnes.

En rekke sentrale forfattere er dermed ikke glemt, men heller ikke med.

Her er valget:

Drageløperen. «Drageløperen» (Cappelen) av den afghanske forfatteren Khaled Hosseini er en bok om svik,

men også om å prøve å gjøre det godt igjen. Det er en bok om forholdet mellom far og sønn, og mellom de to guttene Amir og Hassan. Men det er også en bok om forholdet mellom far og sønn, og mellom de to guttene Amir og Hassan. Men det er også en bok om forholdet mellom far og sønn, og mellom de to guttene Amir og Hassan.

om Afghanistanens nyere historie, om russernes inntogsmarsj og Talibans blodige og redselsfulle grep på et helt folk. Boka er spekket med historier. Noen er grusomme og rystende. Miljøskildringene er fargerike. Språket er enkelt og usminket – og appellerer til følelsene.

I vår kom Hosseinis andre bok på norsk – «Tusen strålende soler». I den er det kvinnene som står i sentrum. Forfatteren lever i USA.

Reiser med Herodot. Ryszard Kapuscinski stiller i en klasse for seg selv når han beretter om sine reportasjereiser i Asia og Afrika. Han har gitt ut flere bokperler der han tar leserne med på ukjente stier og i møter med mennesker.

«Reiser med Herodot» (Aschehoug) ble Kapuscinskis siste bok. Herodot var kanskje verdens første journalist og utenrikskorrespondent, en mann født 480 år før vår tidsregning. I selskap med mannens nesten ugjenomtregelige bokverk «Historie» krysser Kapuscinski grenser for å se hva som ligger bak det kjente. Det var selve opplevelsen av å krysse grenser som var drivkraften for Herodot, og for hans

På det norske bokmarkedet er det mange skjønnlitterære bøker som ser hva som skjer i samtiden gjennom kvinners øyne bak burkaen. Bildet er fra Afghanistan. FOTO:KEN OPPRIAN

kollega fra Polen. I boka besøker vi både India og Kina – og Kongo.

Kapusinski kom til Norge og Fritt Ord da han lanserte denne spesielle boka for norske lesere. Kort tid etter døde han. Få kan ta ham etter som reisefølge.

Tone Bratteli har vært anmelder av skjønnlitteratur i Bistandsaktuelt siden 1998.

Den gamle skipadden. Rammen rundt «Den gamle skipadden» (Cappelen) av Pepetela er krigen i Angola sett gjennom øynene til landsbyfolk. I konflikten brytes gamle tradisjoner med nytt tankegods, familier rives opp med røttene, mennesker blir fremmedgjort overfor begivenh-

tene rundt dem og forsøker å finne trygghet i kaos. Deres spørsmål er: Hvem er fienden?

Den gamle mannen Ulume står sentralt i fortellingen. Ulume har et fristed på jorden. Det er en høyde over landsbyen der han levde før soldatene raserte den. Dit søker han når livet blir for vanskelig, for å søke råd hos den gamle skipadden som bor der. Skipadden har tid til å lytte og gi tegn til Ulume. Om krigen reflekterer han: «Jeg vet ikke hvem det var som vant. Men jeg vet hvem det var som tapte, det var alle sammen.»

Forfatteren Pepetela – eller Artur Carlos Mauricio Pestana dos Santos som han heter – er født i Angola. På

slutten av 1960-åra sluttet han seg til MPLA i kampen mot portugisernes kolonimakt. Hans murstein av en bok – «Den ærerike familien» kom også ut på norsk i år. Det er en kronike som går gjennom landets historie fra det tidspunkt slavehandleren Baltazar Van Dum satte fot der.

Huset ved moskeen. Rystelser i det iranske samfunnet – både religiøse, politiske og sosiale – er de røde trådene i romanen «Huset ved moskeen» (Gyldendal) av Kader Dbdolah. Den gir et spennende litterært bakteppe på den nære historien – fra sjahens og Farah Dibas forsøk

på å omgjøre Iran til et mer vestlig orientert samfunn, til Khomeinis tilbakekomst og innføring av den islamske staten og så mot nytt kaos og indre spenning.

Historien handler om Aqa Djan og hans mangfoldige familie. I åtte hundre år har de hatt en framskutt posisjon i byen Sandjan. Men tradisjon møter modernisme på en smertefull og umusikalsk måte i Sandjan. Familien i huset ved moskeen mister sin posisjon og gamle privilegier. Det er andre tider.

Forfatteren er selv født i Iran der han studerte fysikk og var aktiv i studentbevegelsen. To romaner om livet under Khomeini-regimet førte

til at han måtte flykte i 1985. I dag lever Dbdolah i Nederland.

Tsotsi. Apartheid-regimet i Sør-Afrika fostret – i all sin elendighet – en rekke kjente forfattere, flere av dem hvite. To – Nadine Gordimer og J.M. Coetzee – har fått Nobelprisen i litteratur. En klassiker fra denne tida er først nå kommet på norsk: «Tsotsi» (Cappelen) av Athol Fugard.

Handlingen i boka er lagt til 1950-tallet. Vi befinner oss i Soweto den gangen bydelen var et oppsamlingssted for fattigfolk som stadig ble trakassert, utsatt for politivold, forakt og andre maktovregrep. Tsotsi er hardt preget av elendigheten. Han er leder i en skruppelløs gjeng som kaster seg over uskyldige ofre, raner og mishandler dem. Men så en dag finner Tsotsi en eske der det ligger et nyfødt barn. Livet hans snus på hodet.

Fugard var bare 27 år da han begynte å skrive på denne boka. Den ble liggende lenge før noen forskere fant den arkivert i et bibliotek i Grahamstown. Da kom den også ut. Boka ble også film, og i mars i fjor fikk den Oscar for beste utenlandske film.

Skyggesøster. Den algeriske tusenkunsteren Assia Djebar har skrevet

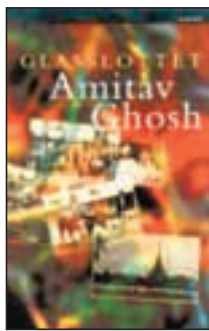

romanen «Skyggesøster» (Gyldendal). Gjennom film, poesi, drama – og skjønnlitteratur har Djebar bokstavelig talt lett på sløret til livet til muslimske kvinner i alle dets nyanser – kvinner som lever inneengt i sine egne hus, kvinner som bryter tradisjoner og «kler seg nakne» og konfliktene som kan oppstå mellom det tradisjonelle livet og innflytelsen fra europeisk kultur.

Alle disse motsetningene og innebygde spenningene løftes fram i romanen. Skyggesøstrene Isma og Hajila har et sterkt forhold til samme mann. Han er en patriark som lever i tråd med mannsdominerte tradisjoner. Så klar er hans egen rolleforståelse at han ikke engang har et navn. Han er rett og slett «mannen».

Det skal være sagt om bøkene til Djebar, som regnes som en av de mest betydelige forfatterne i Afrika nord for Sahara: «Kvinnene hos Asia Djebar ønsker seg frihet, men de ønsker seg også frigjorte menn». Den karakteristikken passer også på «Skyggesøster».

Glasslottet. For dem som setter pris på en bredt anlagt roman som spenner over et langt tidsrom og fortelles med intensitet og overskudd – ja, da er «Glasslottet» (Pax) av Amitav Chosh et funn.

Chosh er født i Calcutta, men vokste opp i Bangladesh, på Sri Lanka og i Burma – i skjønnlitterær form.

Historien strekker seg fra 1800-tallet og fram til våre dager. Sentralt i fortellingen står Rajkumar, en foreldreløs indisk gutt som blir vitne til dramatiske år i Burmas historie. Kolonitidas innvirkning på så vel folkegrupper som kultur er viet stor plass. Den gir et sviende og nyansert bilde av folk som stadig må brenne sine broer, som forfølges av uhell og mer eller mindre tilfeldige grensesettinger. Og på den andre sida: Europeernes møte med et folk og et klima som er dem fremmed. Forfatteren tar oss også gjennom andre verdenskrigen, juntastyret og fram til Aung San Suu Kyi.

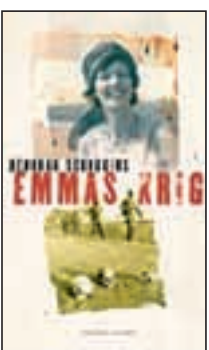
Kong Leopolds arv. Adam Hochschilds bok «Kong Leopolds arv – en beretning om grådighet, forferdelser og heroisme i kolonitidens Afrika» (Pax) er en grusom historie som nok er fortiet i de historiebøkene europeiske barn

får på skolen. 10 millioner døde. Det er det sannsynlige resultatet av Kong Leopolds brutale massakre i Kongo – et overgrep og røvertokt som sikret hans elskerinne i Belgia luksusslott og et overdådig liv.

Boka er full av velformulerte portretter av aktørene i historien – både mordere og de som protesterte. Forfatteren har funnet tilbake til opptegnelser gjort av samvittighetsfulle og foragede misjonærer som blant annet intervjuet lokalbefolkningen om deres skrekkopplevelser. Dermed kommer en ny stemme inn i historien – Kongos egen.

Emmas krig. Deborah Scroggings bok «Emmas krig» (Pax) er så å si en «må lese» bok for de som er inter-

sert i å forstå hva som skjer i Afrikas største land – Sudan. Den handler om Emma McCune som kom fra England til Sudan som bistandsarbeider i 1988, til et land med store religiøse, politiske og økonomiske interessekonflikter, brutal maktkamp, vold, sult og tørke. Hun forelsker seg i opprørslederen Riek Machar – som fremdeles er av de mest sentrale aktører i Sudan – og gifter seg med ham som hans andre kone. Hun bringes inn i hjertet av de politiske konfliktene i SPLA og andre grupperinger mellom sør og nord. 29 år gammel blir Emma drept i en bilulykke i Nairobi.

Forfatteren gir nærgående portretter av aktørene og setter i tillegg et kritisk søkelys på bistandsarbeidernes rolle. Hun har ikke skrevet noe helteportrett.

Damenes Detektivbyrå nr. 1. Rosinen i pølsa til slutt: Alexander McCall Smith er født i Zimbabwe, men arbeider nå som professor i medisinsk jus ved universitetet i Edinburgh. Han har skrevet en rekke lærde bøker, men også en serie om Damenes detektivbyrå nr. 1 –

bøker som du lett blir hekta på når du først har lest en.

Det er den driftige Mma Ramotse som starter et detektivbyrå med Mma Makutsi som assistent. De holder til i Botswana og løser opp i små og store floker for folk som trenger en håndrekning. Miljøskildringen er fortreffelig, og mange lesere har undret seg på hvordan en hvit mann kan treffe rytmen og kvinnes måte å takle hverdagen på så godt. Du føler deg rett og slett hensatt til det afrikanske byliv med dets strev, bekymringer – men også med en god dose humor. Dette er ren lystlesning.

På norsk er disse kommet ut: «Damenes detektivbyrå nr. 1», «Sjiraffens tårer», «Moral og vakre pikker», «Skrivemaskinkurs for menn» og «Livets godteskap» (Cappelen). ■

HVEM HVA HVOR I ALL VERDEN?

- Hvem er dette?
- Hvilken religion bekjenner de egyptiske kopterne seg til?
- Hvilket land vant det søramerikanske mesterskapet i fotball år?
- Hvilke farger er det i det israelske flagget?
- Hva heter fjellkjeden som går langs hele vestsiden av Sør-Amerika?
- Hva er en vikunga?
- Når ble Norway Cup arrangert for første gang?
- Har Zambia egen kyststripe?
- Hva heter Chiles hovedstad?
- Hva kalles den Tamilske frigjøringsorganisasjonen?
- Hvilken religion er den største i Nepal?
- Hva heter folket som har gitt Namibia sitt navn?
- Hva heter Zambias og Zimbabwes verdensberømte fossefall?
- Hvilken dato er FN-dagen?
- Hvem er Bjørn T. Grydeland?
- Hva heter den norske ambasadøren i Pretoria, Sør-Afrika?

- Hva er verdens minste stat (i areal)?
- Hva står forkortelsen OECD for?
- Hvilket kjent revolusjonær ble født i byen Rosario i Argentina?
- Er Lesotho kongedømme eller republikk?

Svarene finner du nederst på siden.

Spørrespalten er laget av **Ba-Musa Ceesay**

FEM EKSPERTNØTTER:

- Hva står SADC for?
- Zambia myntenhet heter kwacha og et av Zambias naboland har den samme. Hvilket?
- Når ble El Hadj Omar Bongo Ondimba president i Gabon?
- Hva heter den nye styrelederen for Fredskorpset?
- Hvor mye ga Japan i bistand i 2006?

SVAR:

1. Prathna Patel, Indias første kvinnelige president (Organisation for Economic Co-operation and Development)
2. Brasil
3. Brasill
4. Blått og hvitt
5. Andesfjellene
6. Et yr i lamafamilien
7. 1972
8. Nei
9. Santiago
10. Tamilfjellene
11. Hinduismen
12. Namafjellene
13. Victoria-fallene
14. 24 oktober
15. Utenriksråd i UD
16. Christian Hildan
17. Vatikanstaten

SVAR PÅ EKSPERTNØTTER:

1. The Southern African Development Community.
2. Malawi.
3. 1967.
4. Per Kristian Lunden.
5. Cirka 70 milliarder kroner.

Lover ny kurs for Norfund

Kritikk fra Riksrevisjonen bakt inn i nytt strategidokument

– Vi tar kritikken fra Riksrevisjonen til etterretning, sier administrerende direktør i Norfund, Kjell Roland. I sin nye strategi legger Norfund blant annet opp til i større grad å jobbe med prosjektutvikling i Sør for å øke investeringene.

NÆRINGSUTVIKLING

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE – Ja, vi er helt enig med Riksrevisjonen i at vi må anstrenge oss for å få opp investeringene i Afrika sør for Sahara og i de minst utviklede landene, sier Kjell Roland.

Det siste året har Norfund måttet tåle kraftig kritikk. Først i en serie artikler i Dagens Næringsliv som satte fokus på intern uro, investeringer i skatteparadis og manglende resultater. Artiklene resulterte i at Riksrevisjonen igangsatte en granskning av Norfund. Riksrevisjonens rapport kom i juli og var også svært kritisk.

Blant annet ble det pekt på at Norfund ikke har oppfylt Stortingets målsetning om at minst 1/3 av fondets investeringenes skal foretas i de minst utviklede landene, såkalte MUL-land. Ifølge Riksrevisjonen var de totale investeringene i MUL-land ved utløpet av 2006 kun 24 prosent, og investeringer i Afrika kun 17 prosent.

Prosjektutvikling. Nå betyr Norfund-direktøren at den nye strategien som ble oversendt Norfunds eier – Utneiriksdokumentet (UD) – andre uke i august, i stor grad er en Afrika-strategi. I begynnelsen av september skal Norfund rapportere tilbake til UD om hvordan de videre vil følge opp Riksrevisjonens rapport. Og i oktober kommer bistandsbudsjettet som vil indikere om utviklingsminister Erik Solheim fortsatt har tillit til Norfunds arbeid.

– I den nye strategien legger vi betydelig større vekt på det sørlige Afrika. Når vi ikke har klart å gjøre mer enn det vi har gjort, så skyldes det i første rekke mangel på prosjekter. For å øke investeringene vil vi derfor øke tilstedeværelsen og bruke mer ressurser på å bygge opp lokalkontorene våre i Nairobi i Kenya og i Johannesburg i Sør-Afrika og være mer proaktive, sier Roland. Norfund har derfor bedt UD om

– MUL-andelen må opp

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

– Det er viktig at Norfund klarer å øke investeringene i de aller fattigste landene (MUL) for å være mer i tråd med Stortingets forutsetning for bevilgningene, sier ekspedisjonssjef og ansvarlig for Riksrevisjonens evaluering, Therese Johnsen.

Hun mener Norfunds nye strategi om økt prosjektutvikling kan være veien å gå dersom resultatet blir økte investeringer i de aller fattigste landene.

Sprikende målsetninger. Tross Rolands løfter om at både SN Power og Aureos på sikt vil gi resultater, er Johnsen skeptisk.

– Undersøkelsen viser at begge selskapene til nå har oppnådd svært

Riksrevisjonen er kritisk til at Nepal er eneste MUL-land på kraftselskapet SN Powers merittliste. Som mange av de fattigste landene sliter også Nepal med stad ige strømrubrudd.

FOTO: NARENDRA SHRESTA, EPA/SCANPIX

ØKONOMI

penger til å drive prosjektutvikling – blant annet innen energi.

– Fordi det er så vanskelig å utvikle vannkraft- og andre energiprojekter er det ikke nok for oss å sitte og vente på at prosjektene kommer. For de kommer ikke. Derfor må vi bruke mer ressurser på å utvikle prosjekter som det kan investeres i, mener Norfund-direktøren.

Skivebom. Da Norfund og Statkraft i 2002 etablerte investeringselskapet SN Power for å satse på vannkraftprosjekter i fattige land, overtok SN Power et kraftprosjekt i MUL-landet Nepal fra Statkraft. Fem år senere er fortsatt Nepal eneste MUL-land på SN Powers merittliste, noe Riksrevisjonen mente var for svakt.

– Når Riksrevisjonen skyter på oss og SN Power som årsak til at det ikke er bygd vannkraft i Afrika, da bommer man ganske kraftig, sier Roland.

Han mener en mer proaktiv rolle vil øke investeringene – også i Sør, og ramser opp hvordan Norfund nå samarbeider med Trønderenergi om et prosjekt i Uganda, at man er i ferd med å inngå avtale om en såkalt feasibility study for et vannprosjekt i Sør-Sudan og at SN Power nå arbeider aktivt med å få til en avtale for å modernisere og oppgradere to gamle kraftverk i Mosambik.

– SN Power arbeider dessuten for tiden med en lang rekke prosjekter i Nepal, Peru, Chile, Filippinene og India som høyst sannsynlig vil gi resultater, mener Roland.

uten gitt fra seg beslutningsmakt ved at de ikke deltar i investeringskomiteene, sier Johnsen.

Hun kjøper ikke Rolands argument om at Norfund må tørre å ta risiko.

– Tallene tyder jo på at Aureos investerer i land med mindre risiko siden MUL-andelen er så lav.

Effekt. Johnsen er imidlertid glad for at flere av Riksrevisjonens kommentarer tas hensyn til i Norfunds videre arbeid – blant annet ved at regnskap og formidling av resultater forbedres og i departementets oppfølging av selskapet.

– Bra. Det viser at undersøkelsen vår har hatt effekt. ■

Tror på Aureos-fondene. Riksrevisjonen er også kritisk til Norfunds investeringsfond Aureos, som skal investere i små og mellomstore bedrifter i utviklingsland. Ifølge Riksrevisjonen har Norfund for liten innflytelse over hvor fondene skal investere. I evalueringen viser de også til at fondene etter Riksrevisjonens mening tiltrekker seg for lite privat kapital. Riksrevisjonen spør seg om Aureos har vært en dårlig investering. Roland rister på hodet av kritikken.

Administrerende direktør i Norfund, Kjell Roland.

kun er 0,32 kroner privat kapital per Norfund-krone i fondet, er «å snu virkeligheten på hodet».

– Poenget er at vi skal gå foran, ta ekstra risiko for å investere der det er lite privat kapital. Hadde kriteriet vært at den internasjonale, private kapitalen skulle gå i bresjen – så ville jo vi vært overflødige, sier Roland.

Bedre informasjon. – Riksrevisjonen skriver at Norfund på flere viktige områder har «svak måloppnåelse. Hvordan stiller du deg til den kritikken?

– Her er det oppstått en misforståelse i kommunikasjonen mellom oss og Riksrevisjonen. Fra 2005 var det på plass et system der utviklings-effekten ved alle prosjektene ble beskrevet og dokumentert. Det oppsto

imidlertid en misforståelse i kommunikasjonen vår til Riksrevisjonen om at dette ikke var på plass. Men Riksrevisjonen tydeliggjør at vi må klare å formidle resultatene på en langt bedre måte, sier Roland.

Han forteller at resultatene fra regnskapet fra og med neste år forhåpentligvis vil bli formidlet på en klarere og mer forståelig måte – også for lekmann.

– Fra og med neste år planlegger vi dessuten å gi ut en rapport som gir en bred og detaljert gjennomgang av hele Norfunds virksomhet, sier Roland. ■

Slutt på tålmodigheten til Foss

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

– Jeg vil bli overrasket hvis bevilgningen til Norfund øker i høstens budsjett, sier Per-Kristian Foss.

Høyremannen mener det er et

NORFUND

■ Statlig bistandsfond, opprettet av Stortinget i 1997. Fondet er underlagt Utneiriksdokumentet.

■ Fondet skal være en pådriver for å skape ny virksomhet som gir arbeidsplasser og reduserer fattigdom i utviklingsland.

■ Norfund forvalter 3,4 milliarder kroner.

Kilde: Norfunds årsrapport og Riksrevisjonens rapport

paradoks at Norfund – ti år etter opprettelsen – fortsatt sier at det er vanskelig å finne prosjekter å investere i.

– Da stiller jeg spørsmål ved Norfunds berettigelse, sier Foss.

Påstand mot påstand. Som medlem i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité skal Foss gjennomgå Riksrevisjonens rapport i løpet av høsten.

– Da blir det å se påstandene fra Norfund opp mot Riksrevisjonens gjennomgang, sier Foss, som ikke vil sette noen tidsfrist for når Norfund etter hans mening bør levere resultater som samsvarer med Stortingets forutsetning for bevilgningene.

– Men for min del begynner tålmodigheten med Norfund å ta slutt. ■

ØKONOMI

Vil gi lys til Afrika

Med nesten én milliard mennesker forbruker Afrika bare omlag fire prosent av verdens globale elektrisitet. Tre firedeler av denne energien blir brukt av Sør-Afrika. Egypt og de nordafrikanske kyststatene. Parallelt med vekst i den afrikanske økonomien, øker behovet for energitilgang. Verdensbanken lanserte derfor nylig prosjektet «Lighting Africa», hvor målsetningen er å gi 250 millioner afrikanere ren energi innen 2030.

Satsingen skal rettes mot blant annet bruk av vindkraft, solenergi og bioenergi fra for eksempel jatropha-planten. ■

Suksess for Veiledningskontoret

Siden åpningen 5. februar i år og fram til 1. august kan Norfunds veiledningskontor for næringslivet vise til over 160 henvendelser. I kontorets halvårsrapport slås det fast at 75 prosent av henvendelsene har vært relevante i forhold til mandatet.

– Det er større pågang enn jeg hadde regnet med, sier leder for kontoret, Erik Strømsøe.

Han forteller at tjenestene som veiledningskontoret kan tilby er blitt godt mottatt.

– I stedet for å få et brev i posten, kalles folk inn til et møte hvor vi deler erfaring og går gjennom hvilke støtteordninger som kan være relevante, sier Strømsøe.

Han forteller at mange av ideene har vist seg å kunne være relevante for videre støtte hos Norad, Fredskorpset eller GIEK (Garantiinstituttet for eksportkreditt).

– Færre prosjekter har vært relevante for Norfund. Etter at Norfund lanserte MUL-vinduet, som skal gi lån til mindre prosjekter, har vi imidlertid seks henvendelser som er under bearbeidelse for mulig støtte via MUL-vinduet. Her blir det trolig en avgjørelse i løpet av september, forteller Strømsøe.

Lånebeløpet for MUL-vinduet er begrenset til en minstesum på 250 000 kroner og et maksbeløp på 2,5 millioner kroner. ■

200 millioner nye asiatiske arbeidere

Ifølge ILO, FNs arbeidsorganisasjon, vil antallet asiatiske arbeidstakere øke med 221 millioner innen 2015. Asia vil dermed stå overfor utfordringen med å skaffe arbeid til totalt to milliarder mennesker. Ifølge ILO vil den største veksten være innen servicenæringen, som innen 2015 vil stå for over 40 prosent av jobbene i regionen.

ILO-rapporten «Visions for Asia's Decent Work Decade: Sustainable Growth and Jobs to 2015» viser hvordan flere og flere vil trekke mot byene for å få arbeid. Bybefolkningen i regionen er forventet å øke med 350 millioner innen 2015, mot en befolkningsøkning på kun 15 millioner på landsbygda. ■

To «jungeltraktorer» til Senegal

Den såkalte jungeltraktoren, eller «GT» for Getting There er nå sendt i to eksemplarer fra Norge til Senegal for å brukes i et Verdensbank-prosjekt. «GT» vant Verdensbankens «Development Marketplace 2006». Verdensbanken har bestilt i alt fem kjøretøyer.

– De tre øvrige er 95 prosent klare, men vi venter med å sende dem til vi har fått tilbakemelding på erfaringene med de to første, sier sivilingeniør og oppfinner, Svein Olaf Lie i firmaet Green Trac.

Kjøretøyet er nå videreutviklet til å kunne gå på planteolje.

– Nå arbeider vi videre om en belteløsning for hvert enkelt hjul. Da vil vi få et kjøretøy som kan gå overalt, og samtidig ha et marktrykk som bare er en tredel av ordinære kjøretøyer, forteller Lie.

Det har så langt kun vært Verdensbanken som har vist interesse for oppfinnelsen, men det jobbes nå med en forretningsplan i Innovasjon Norge. ■

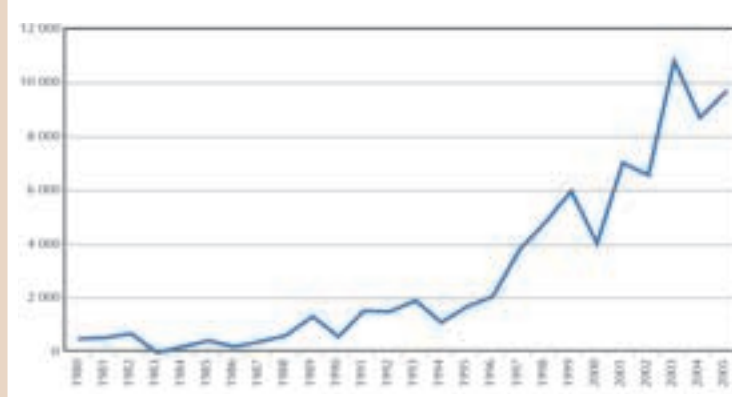
■ For min del begynner tålmodigheten med Norfund å ta slutt.

Per-Kristian Foss, Høyre.

3 MÅNEDENS STATISTIKK

UTENLANDSKE INVESTERINGER TIL MUL-LAND TREDBLETT

Kilde: UNCTAD, The Least Developed Countries Report 2007

Mange utfordringar i Afghanistan

Av Arne Strand,
CMI/PRIO Fredsbyggingsprogram

AFGHANISTAN

Den formelle demokratiseringsprosessen er på plass i Afghanistan, men måten det har skjedd på har skapt ei rekke nye utfordringar for utvikling, freds og statsbygging. Landet kan syne til stor økonomisk framgang i byane, fleire jenter i skulane og betre helse-tilbod. Men dette er i ferd med å verta overskygga av auka krigshandlingar i deler av landet, omfattande narkotikaproduksjon og utstrakt korrupsjon. Forhold som er med på å trua tilliten til afghanske styresmakter både i Afghanistan og internasjonalt.

Landet har sett ei rivande utvikling sidan Taliban mista makta i november 2001. Ei grunnlov er vedtatt, president og parlament er valde og mykje er gjort for å styrke den sentrale statsadministrasjonen, hæren og politiet. Problema er måten dette er gjennomført på. Det har i liten grad sikra afghansk eigarskap, men i stor grad vorte påverka av «krigen mot terror» og dei underliggjande problema og maktkonstellasjonane i Afghanistan er nesten urørte.

Alt før fredsavtalen var signert i Bonn var mange føringar lagde, styrt av militære interesser. Hamid Karzai var utpeika som ein mogeleg lojal presidentkandidat og sendt inn i sør Afghanistan under amerikansk militært vern. Kommandantar og krigsherrarar som flykta frå Taliban fekk våpen og økonomiske midlar til å returnera og

KRONIKK

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes tgh@norad.no. Teksten bør ikke overstige 9000 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

setje opp sine private hærar. Deler av Nordalliansen tok militært kontroll over Kabul der interimregjeringa skulle etablerast. Makt og posisjonar kunne fordelast mellom dei vinnande partane. Strategien var å etablere eit system som ikkje skapte utfordringar for krigen mot terror, eller den nye afghanske regjeringa og statsadministrasjonen. Dette innebar kooperering av krigsherrarar, innflytelsesrike personar og leiarene innan Nord-alliansen. Dette vart sikra sentrale posisjonar i statsapparatet, som ministrar, provinsguvernørar og leiingar innan hæren, politiet og høgsterett – uansett kva menneskerettsovergrep og kriminell aktivitet dei tidlegare hadde stått for. Nettverk bygd på militære, etniske og familie relasjonar danna fundamentet for den nye statsadministrasjonen.

Fram til seinhausten 2003 nekta USA dei internasjonale tryggingstyrkane (ISAF) å etablere seg utafor Kabul, dei skulle ikkje kome i veggen for Operation Enduring Freedom (OEF) si jakt på terroristar. Dei afghanske militær grupper OEF samarbeida med vart halde utanom avvæpningsprosessen, og om dei engasjerte seg i narkotika

Har ein vore med på å til-lata at eit mangelfullt system har vorte etablert har ein også ansvar for å korrigere det, og finne løysingar som også er afghanske akseptable.

produksjon så vart det akseptert som del av prisen for deira lojalitet. Likeins vart mennesketretts spørsmål nedprioritert, det kunne uro fredsprosessen. FN avslø å etterforske massakren av Taliban soldatar som hadde overgitt seg til General Dostum, argumentet nytta var at dei levande var viktigare enn dei døde. Alt dette var sterke signal om at lite var endra på tross av det internasjonale nærværet, i det minste for dei som var innafor systemet.

To andre forhold har likeins vore med på å forma den afghanske staten: ei raskt gjennomført demokratisering og ein uavslutta reformprosess innan statsadministrasjonen. Fram til 2005 hadde ei ny grunnlov vorte godkjent, og det hadde vorte avhalde val av president, parlament og provinsråd. Men, svært lite tid vart nytta til å opplyse folk om kva ein konstitusjon og eit parlament var, og kva ansvar dei som vart valde hadde. Lite vart gjort for å drøfte kva form for folkestyre som kunne fungera i Afghanistan. Politiske parti vart etablert men fekk ikkje lov å stille kandidatar til val, og vallova, som forbaud kandidatar med tilknytning til militante grupper, vart ikkje respektert av valstyret.

Årsaka til dette var ei semje mellom President Karzai og den då amerikanske ambassadøren, Khalidzad, om ein strategi som skulle gje større makt til president embetet og samstundes sikre ein viss politisk og etnisk balanse. Sjølv om EU og afghanske organisasjonar protesterte vart resultatet som forventa, ein stor del av dei som vart valde til parlamentet var kommandantar, politiske leiingar og folk med tilknytning til kriminelle nettverk. Kort sagt, dei med nok makt eller pengar til å påverke folk og valstyra. I januar nytta dei sine posisjonar til å gje amnesti til alle med ein militær bakgrunn, inkluderer dei NATO og OEF definerar som terroristar. Sjølv det viktige framsteget med sterk kvinneverrepresentasjon i parlamentet er svekka ved at kvinner som har våga å snakka ut om maktovergrep har vorte trua og utvist.

Reform av statsadministrasjonen er berre delvis gjennomført. Makt kompromisset frå 2001 vart underminert dersom partane skulle gje opp kontrollen over «sine» deler av administrasjonen, og akseptere at folk med faglege kvalifikasjonar skulle erstatte dei parti innsette. Donorane omgjekk dette lenge med å hyra inn eksterne konsulentar til å drifte ministeria, skrive strategiar og førebu budsjett. Kapasitet vart kjøpt kortsiktig, utan at det på sikt forbetra systemet eller adresserte problema. Resultatet har vorte ein stat som no er heilt avhengig av eksternt støtte, berre 5 % av inntektene kjem lokalt, men som manglar kapasitet til å forvalte dei midlane dei har tilgang til. På tross av dette er tyngda av norsk og europeisk bistand kanalisert gjennom den afghanske regjeringa eller fellesstyrte fond. USA, derimot, held fram med å i hovudsak kanalisere sin bistand gjennom USAID og amerikanske firma, og underminerar dermed afghanske forsøk på å sikre politisk kontroll over bistanden.

Dette, og hastverk med å få i gang synlege prosjekt, har skapt grobott for massiv korrupsjon. Tilliten til stat og administrasjonen forsvinn no i takt med det vanlege afghanarar må betala for tenester eller for å få sine saker fram for retten.

Tilliten vert ytterlegare redusert når dei ser at innflytelsesrike personar får statleg støtte for sine overgrep, som tilraining av offentlig land. Og det vart ikkje betre når kjende personar innan narkotika handelen får sentral posisjonar i ministeriet som skal nedkjempe narkotika, eller at Karzai gjer amnesti til ministrar dømt for massiv korrupsjon.

Utfordringane er tallause, og overhorda langt dårlegare og overgrepa verre utafor Kabul og dei større byane. Same om det internasjonale samfunnet og Noreg er samde om at det trengst eit langsiktig perspektiv på både demokratisering og statsbygging så er der også ei aukande forståing av det har tar med å adressera viktige spørsmål. Men det er her det er viktig å minna oss på at problema ikkje er ein-sidede afghanske, og dei vert heller ikkje løyst med ein-sidede auka militært nærvære eller fleire utviklingsprosjekt. Det må omfattande strategiske og organisatoriske endringar til, på både afghansk og internasjonalt side.

Dette kan illustrerast med eit par eksempel. Det er til lite hjelp om norske soldatar har ei eksemplarisk oppførsel overfor afghanarane når andre land tyr til massiv bombing når dei møter motstand, eller let afghansk militær eller tryggingssfirma stå for maktovergrep. Det virkar mot sin hensikt når narkotika forbrytarane dei norske juristane får stilt for retten vert friggitt av det vert oppgitt at dei er viktige i kampen mot terror. Og det hjelper lite om den afghanske hæren og politiet får nye bilar, våpen og uniformar dersom dei nyttar sine posisjonar til å utbytte folk framfor å verne dei. Dette skaper heller tvil om kva form for demokrati og utvikling det internasjonale samfunnet ønskje å støtte i Afghanistan.

Derfor er det viktig at Noreg går i spissen for ei todelte tilnærming til desse utfordringane ein står overfor. På den eine sida må ein oppretthalda ein kritisk og open debatt om trongen for omfattande endringar i den afghanske administrasjonen, i vallova og i måten President Karzai forvaltar sitt embete. Har ein vore med på å tillata at eit mangelfullt system har vorte etablert har ein eit også ansvar for å korrigere det, og finne løysingar som også er afghansk akseptable. Men, på den andre sida må ein erkjenne at mykje av det som skjer innan afghansk administrasjon, hær, politi og justisvesenet er påverka av eller tillette av ytre aktørar. Derfor trengst det også ein omfattande debatt innan FN og NATO, og med OEF, om kva strategiar som skal nyttast, kven som skal støttast og kva framferd som er akseptabel. Her trengst det ei kursendring som sikrar større openheit og mindre påtvungne lojalitet.

Ved å vera sjølvkritisk vil ein også ha langt større tyngde i dialogen med afghanarar, doble standarder er eit dårleg utgangspunkt for endring. ■

Arne Strand er seniorforskar ved Christian Michelsens Institutt i Bergen, men leiar for tida PRIO sitt kontor på Kypros.

Et dødsfall med mange spørsmål

Av Victoria Buhanza

TANZANIA

Et av Tanzanias mest lovende og uredde politiske talenter har gått bort. 26 år gamle Amina Chifupa fra Njombe døde etter kort tids sykdom den 26. juni. Hennes død har fått folk i Tanzania til å stille seg mange spørsmål. Hvorfor døde Amina? Var årsaken politiske skandaler eller hevn fra mektige narkotikahandlere? Hennes tragiske død har blitt en kriminalhistorie fra virkeligheten.

Aminas Chifupas død kom som et sjokk på alle i Tanzania. I en nasjonalforsamling full av aldrende menn sto hun som 26 år gammel kvinnelig parlamentsmedlem fram som et håp for den moderne politiske framtid i Tanzania. Noen snakket allerede om at hun kunne bli Tanzanias første kvinnelige president. Amina var en uredt, kreativ og aktiv politiker og et framtidshåp for svært mange velgere i landet. Hun var landets yngste parlamentariker, og ikke minst ungdommen så henne som et håp for demokratiet.

Amina Chifupas hjertesak var kampen mot narkotika. Både det økende misbruket blant unge tanzanianere og den verdensomspennende handelen med narkotika, der mye tyder på at Tanzania er blitt et viktig transitland. Hun var også svært opptatt av å skaffe behandlingstilbud for narkomane ungdommer i Tanzania.

Amina Chifupa døde på Lugalo militærstasjon der hun ble innlagt seks dager før dødsfallet. Dødsårsaken skal, ifølge sykehuset, være malaria og komplikasjoner ved diabetes. Hun ble begravd i morens landsby Lupembe helt sør i landet.

Amina Chifupa døde bare 26 år gammel. Hun var Tanzanias yngste parlamentsmedlem. Dødsårsaken er et mysterium for Aminas familie og mange andre i Tanzania.

FOTO: VICTORIA BUHANZA

SETT FRA SØR

Victoria Buhanza er frilansjournalist i Dar es Salaam, Tanzania.

Aminas familie sitter igjen med mange spørsmål. Ingen visste om og ingen ting tydet på at Amina hadde diabetes. Hennes far, Hamis Gabriel Chifupa, hadde for eksempel aldri hørt om at datteren skulle være diabetiker. Hun var alltid frisk og hadde god helse, ifølge faren. Hun var

imidlertid utsatt for mye press og stress i de siste ukene før hun døde, og det kan ha gått ut over helsen. Det går også rykter om at hun kan ha blitt forgiftet eller på andre måter tatt av dage.

Amina, som etterlater seg sønnen Rahmani, ble skilt få uker før hun døde. Det gikk også sterke rykter om at hun hadde hatt kjærlighetsaffærer med personer høyt oppe i det politiske maskineriet. Sannheten om dette kjenner hun noen få, men det er ikke tvil om at en ung, ambisiøs, kvinnelig politiker som Amina var svært utsatt for rykter og baksnakking. Rykter om hennes forhold til ministrar og andre kan ha blitt satt ut for å skape problemer for hennes politiske karriere.

Ellers faller mistanken på mektige narkotikahandlerne, som kan ha hatt gode grunner til å ønske Aminas familie å fortsatte hennes kamp mot narkotikahandel. På en pressekonferanse 12. juli annonserte Aminas far at Amina Chifupa-stiftelsen skulle etableres. Et av stiftelsens viktigste mål er å offentliggjøre navn på og straffe de som står bak narkotikahandel i Tanzania.

De som står bak denne skitne businessen må avsløres, også samarbeidspartnerne i statsapparatet, sier Hamis Gabriel Chifupa.

Stiftelsen skal også arbeide med å etablere rehabiliteringssentre for narkomane og drive informasjonsarbeid om hvor farlig narkotika er, både som et rusmiddel for unge mennesker og for utviklingen av hard vinningskriminalitet i et helt samfunn.

Også de narkomane i Tanzania så Amina som en støttespiller og en som forsto deres problemer. Etter at Aminas død ble kjent samlet for eksempel 40 ungdommer med narkotikaproblemer seg på institusjonen Levulosi Institute of Psychoterapy i Arusha for å finne ut hvordan de best mulig kunne hedre Aminas minne. De ga hverandre en gjensidig ed om at de aldri mer skulle bruke narkotika.

For å ære Amina vil vi aldri mer ta narkotika. Vår støtte til Aminas kamp skal hjelpe oss ut av misbruket, sier en av ungdommene som blir behandlet ved sentret.

Amina Chifupa ble først kjent i Tanzania gjennom radiostasjonen Clouds FM, der hun var en av de første programlederne.

Hun etablerte samtidig en politisk karriere gjennom ungdomsgruppene til det regjerende partiet CCM. Hun ble valgt som ungdomsrepresentant til parlamentet 28. desember 2005 for en femårs periode. Hun var også i gang med å studere statsvitenskap ved Open University i Dar es Salaam. Amina brant sterkt for barn og ungdom med problemer, og hun tok opp deres sak i parlamentet mange ganger.

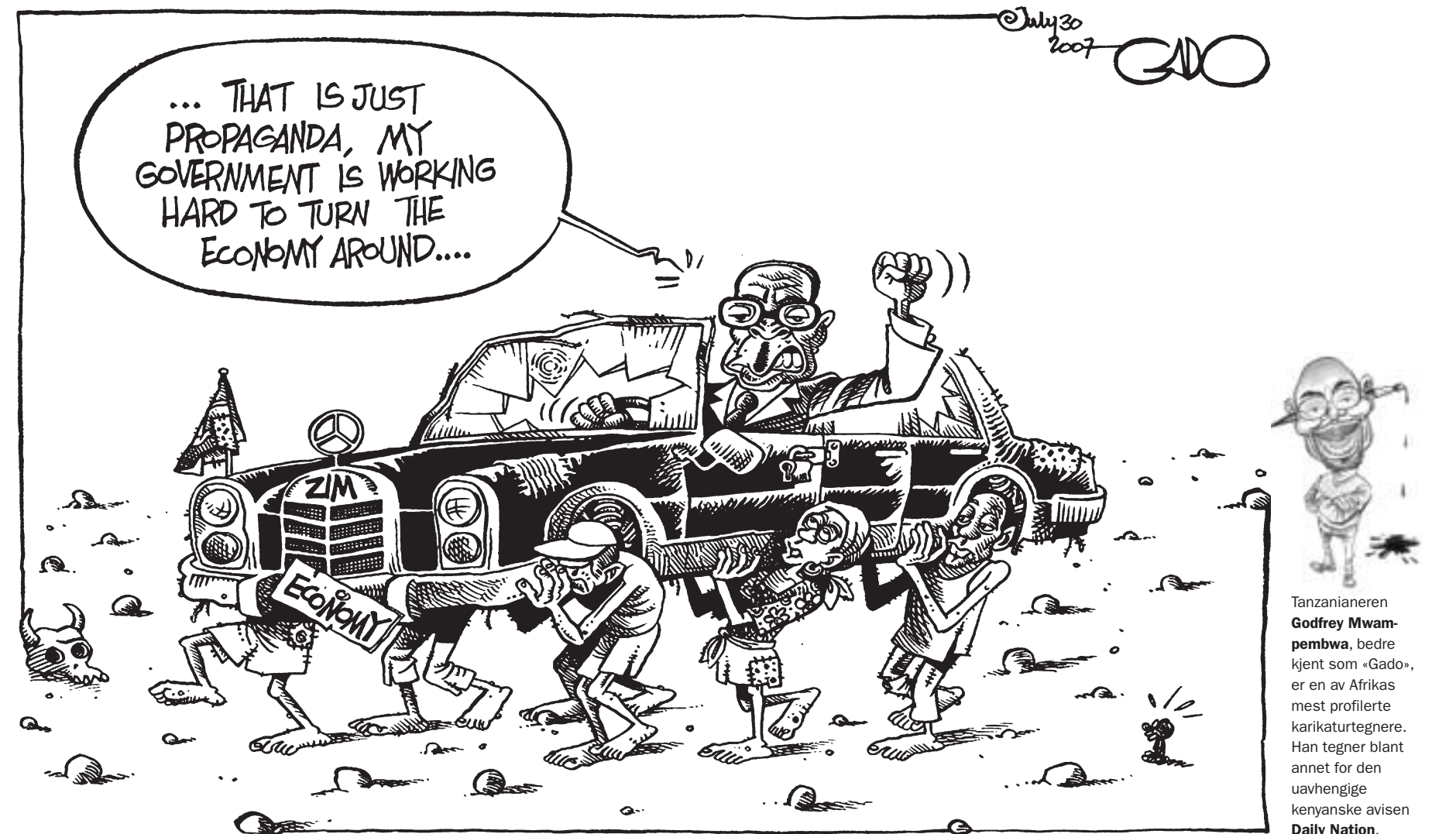
Etter hvert ble hun spesielt opptatt av kampen mot narkotikahandel. Ikke lenge før hun døde uttalte hun at navnene på de som sto bak narkotikahandelen i Tanzania måtte offentliggjøres og at hun, i samarbeid med politiet, hadde mange navn på en liste over de viktigste aktører i narkotikatraffikken i landet. Denne listen kan ha blitt Aminas bane. ■

Da FN nekta å etterforske ein massakre av Taliban-soldatar som hadde overgitt seg til general Dostum var det eit signal om at lite har endra seg i Afghanistan, tross det internasjonale nærværet, skriv Arne Strand. Biletet er frå Nord-Afghanistan og mannen på plakaten er Dostum.

FOTO: KEN OPPRAN

IGADOS VERDEN

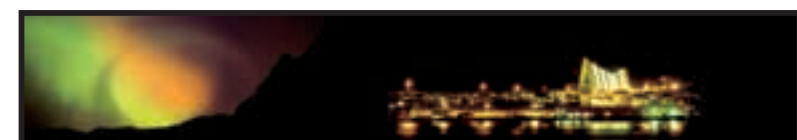
Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

WWF-Norway, the conservation organization, seeks **Head of International Conservation Projects (Utenlandssjef)**

WWF-Norway is seeking a person with a proven ability to provide vision, leadership, management and strategic planning for a project based team. The position requires solid experience in conservation work, quality assurance, monitoring and evaluation of field projects in developing countries. For more information:

www.wwf.no/job

Professor/førsteamanuensis (faglig leder) ved Senter for fredsstudier, Det samfunnsvitenskapelige fakultet – åremålstilling på 4 år

Ved Universitetet i Tromsø er det fra 1.01.2008 ledig stilling som faglig leder ved Senter for fredsstudier. Stillingen tilsettes på åremål for 4 år, med mulighet for forlengelse med inntil to nye perioder à 4 år.

Fredsmasteren ved Senter for fredsstudier (CPS) var det første studietilbud i freds- og konfliktstudier innenfor høyere utdanning i Norge. CPS er tilknyttet Det samfunnsvitenskapelige fakultet, og som nasjonalt senter har CPS mandat til å initiere og koordinere freds- og konfliktstudier nasjonalt og internasjonalt.

Den som tilsettes i stillingen vil ha ansvar for å organisere og lede senterets forskningsaktivitet, så vel som senterets studieprogram.

Det forventes at faglig leder viser styrke innenfor feltene lederskap og akademia. Senter for fredsstudier søker etter en leder med dokumenterte lederegenskaper og erfaring, samt evne til å (1) arbeide på en strategisk og kreativ måte for å utvikle Senterets potensial som ledende institusjon innenfor fredsforskning og utdanning sammen med de vitenskapelige og administrative ansatte, (2) bygge en sterk og vel fungerende enhet med studenter, faglige ansatte, administrasjonen og eksterne samarbeidspartnere, og (3) bygge opp lokale, nasjonale og internasjonale nettverk til fordel for Senterets videre vekst. Siden Senteret er en del av Universitetet i Tromsø, gjennomføres dette arbeidet innenfor Universitetets struktur og organisasjon.

Nærmere opplysninger ved henvendelse til: kontorsjef Jochen Peters, tlf. 77 64 47 44, e-post: jochen@adm.uit.no eller styreleder Ole D. Mjøs, tlf. 77 64 48 90, e-post: odm@fagmed.uit.no
Fullstendig utlysningstekst på: uit.no/tavla/5579/40507

Søknadsfrist: 10. september 2007

UNIVERSITETET I TROMSØ
9037 Tromsø

NYTT OM NAVN

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Fred Isaksen på e-post: nyttomnavn@akela.no eller på telefon 922 21 487.

Katrine Silvertsen fra Molde er ny programleder for kulturutvekslingsprogrammet i Vennskap Nord/Sør. Silvertsen har Bachelorgrad i Utviklingsstudier ved UiO og mellomfag spansk fra UIB. Hun har vært engasjert i PRESS, Redd Barna Ungdom og LAG. Hun har jobbet med menneskerettighetsorganisasjonen FRAYBA i Mexico.

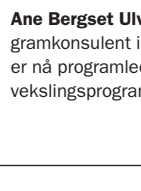
Cornelia Rindal er ansatt som programkonsulent i Spor (Ungdomsutveksling gjennom Vennskap Nord/Sør). Hun har hovedfag i sosialantropologi, med fokus på Tanzania og utviklingsproblemer. Hun har tilbrakt tre år i Tanzania, og har vært engasjert i ulike former for internasjonalt arbeid ute og i Norge. Hun kommer fra jobben som sosialkonsulent for flyktninger i Fredrikstad kommune.

Jan Stangeby Nielsen som har vært konstituert daglig leder i Vennskap Nord/Sør siden september 2006 er nå fast ansatt som daglig leder i organisasjonen. Han har bl.a. jobbet med kultur og miljøteknologi innenfor områdene kommunikasjon og ledelse, samt fem år som informasjonssjef i Trygg Trafikk.

Liv Aass Frank er ansatt som kontorleder i Vennskap Nord/Sør med ansvar for daglig kontordrift, innkjøp, fakturering, utbetaling, lønn, budsjett og regnskap. Aass kommer fra et vikariat i Trygg Trafikk som fylkessekretær i Oslo. Hun har bred erfaring fra flere TV-aksjoner, bl.a. som fylkesaksjonsleder i Oslo.

Ane Bergset Ulvedal, tidligere programkonsulent i Vennskap Nord/Sør er nå programleder for ungdomsutvekslingsprogrammet Spor.

Anja Meland Rød har et engasjement i Vennskap Nord/Sør som programkonsulent i skoleutvekslingsprogrammet Elimu. Meland Rød jobber halv tid i VNS og den resterende tiden er hun førstekonsulent på Universitetet i Oslo. Hun er Bachelor i Utviklingsstudier ved Universitetet i Oslo og Latin-Amerikastudier ved Universitetet i Bergen. Hun har bred erfaring fra frivillig arbeid i Latin-Amerika.

Morten Ødegaard (36) begynte 2. juli som web/grafisk designer i SOS-barnebyer. Ødegaard har bakgrunn som web-designer i Telecom-bransjen, samt flere år som web/grafisk designer i Octographic. Han har også jobbet mye med filmmusikk og har i mange år vært band og gitarlærer ved Akks (Aktivt kvinnekultursenter). Ødegaard jobber nå i SOS-barnebyers PR avdeling.

KIRKENS NØDHJELP

Rådgiver innen organisasjons- og strategiutvikling

Kirkens Nødhjelp søker rådgiver til seksjonen for kvalitetssikring. Seksjonen har 4 hovedansvarsområder: Organisasjons- og strategiutvikling, kompetanse- og organisasjonslæring, rutiner og arbeidsprosesser samt planlegging, monitorering og evaluering. Vi søker etter en motivert person som setter kvalitet, utvikling og løring høyt.

Søknadsfrist 10. september.

Se fullstendig utlysningstekst og søkeprosedyre: www.nca.no – jobbmuligheter/Ledige stillinger

OVERSETTELSE

– TIL OG FRA ENGLSK, FRANSK eller SPANSK?

Vårt byrå har spesialisert seg på organisasjonsdokumenter for

KIRKE, BISTAND og MISJON

og vi påtar oss oversettelse av organisasjonens planer, strategier, prosjektbeskrivelser, rapporter og evalueringer og andre sentrale dokumenter.

For brosjyre eller ytterligere informasjon, kontakt oss gjerne på e-mail adresse: rvassal@start.no eller mobilnr. 975 86 856.

FLYKTNINGREGNSKAPET 2007

– et unikt oppslagsverk for alle som jobber med flyktninger og asylspørsmål

- Komplette statistikk over verdens flyktninger og internt fordrevne
- Analyse av globale og regionale trender
- Bakgrunnsartikler om 83 land
- Artikler om ignorerte flyktninggrupper, Norge og europeisk flyktningpolitikk, murer mot flyktninger & militært-sivilt samarbeid
- Oversikt over begreper, konvensjoner og regelverk
- 200 illustrerte sider med foto, kart og grafikk

Lansert på "Verdens Flyktningdag" 20. juni!

Bestill Flyktningregnskapet 2007 på www.flyktninghjelpen.no Veil. kr 150,-

Kim Alexander Gulbrandsen (33) er midlertidig ansatt som informasjonssjef i SOS-barnebyer. Gulbrandsen kommer fra Forsvarets mediesenter hvor han har jobbet bredt med markedsføring og PR de siste fire årene. Fra det militære har han Befalskole og Krigsskole, og av sivil utdanning er han utdannet markedsfører ved NMH og er i sluttfasen av et Master of Management program på BI.

Camilla Kolverud er ansatt som markedsansvarlig interaktiv i SOS-barnebyer. Kolverud kommer fra medietrykket Carat Interactive der hun jobbet som medierådgiver. Hun har tidligere jobbet som markedskonsulent i Microsoft Norge AS og Expert Norge AS.

Borghild Tennesen-Krokan er ansatt som rådgiver i Forum for utvikling og miljø (ForUM), der hun bl.a. er prosjektleder for landmineuka. Hun har bakgrunn fra Human Rights House Foundation, CICERO Senter for klimaforskning og NRK. Hun har hovedfag i statsvitenskap fra UiO og MSc i media fra London School of Economics and Political Science (LSE).

Rolf Wermundsen er ansatt som kontorleder i Forum for utvikling og miljø (ForUM). Han har tidligere deltatt i ForUMs styre og arbeidsgrupper. Han har tidligere vært nestleder i SAIH og aktiv i Støttekomiteen for Vest-Sahara samt arbeidet 17 år innen bank og økonomi. Hovedfag i samfunnsgeografi fra UiB.

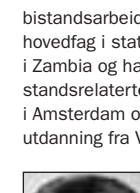
Maria A. Guzmán-Gallegos er ansatt som Amazonasrådgiver i Regnskogfondet. Hun er utdannet sosialantropolog og har jobbet med indianske lokal-samfunn i Ecuador både i sin magistergrads- og doktoravhandling.

Jarle Råmunddal (40) tiltrådte som generalsekretær i Det Norske Misjonsforbund 1. juli. Han har vært menighetspastor i flere menigheter i DNM. Han er øverste leder for misjon og bistandsarbeid i Misjonsforbundet.

Anita Sæbe (31) er ansatt som bistandsrådgiver i Atlas-alliansen i ett år. Hun vikarierer for Berthe Stenberg. Sæbe har jobbet i Atlas-alliansen ved flere anledninger, både innenfor informasjon og bistandsarbeid. Sæbe har nylig fullført hovedfag i statsvitenskap med feltarbeid i Zambia og har dessuten studert bistandsrelaterte emner ved universitetet i Amsterdam og har toårig informasjonsutdanning fra Volda.

Steinar Alsos har startet i full stilling som rådgiver i RORG-samarbeidet fra 15. juni og skal jobbe med kurs og kompetansebygging, så vel som utvikling av et system for fagfellevurderinger av medlemsorganisasjonene. Alsos er samfunnsgeograf, og kommer fra Forum for Utvikling og Miljø hvor han de siste månedene har jobbet med foredragsturneen «Himmel og Hav – om klima og endring», et samarbeid mellom Miljøverndepartementet, Storm Weather Center og Meteorologisk institutt. Han har tidligere bl.a. vært leder i Attac Norge.

Knut Hjelset har startet i full stilling som rådgiver i RORG-samarbeidet fra 1. april og skal jobbe med kurs og kompetansebygging, så vel som utvikling av et system for fagfellevurderinger av medlemsorganisasjonene. Hjelset har tidligere jobbet med bl.a. Aksjon slett u-landsgjelda (SLUG), Changemaker, Spire og Natur og Ungdom.

Peris Jones er ansatt som førsteamanuensis hos Institute for Commonwealth Studies, University of London. Han skal undervise i menneskerettigheter og ha ansvaret for Masterkursen «Understanding and securing Human Rights». Han kommer fra Sør-Afrikaprogrammet hos Senter for Menneskerettigheter hvor han har vært de siste fem årene.

Ingrid Rosendorf Joys har fra den 31. august 2007 blitt innvilget ett års permisjon fra sin stilling som kommunikasjonskonsulent i Caritas Norge, til fordel for en stilling som informasjonssjef i European Council of Religious Leaders – Religions for Peace. Det europeiske og interreligiøse rådet ble etablert i Oslo i 2002, hvor det også har sitt sekretariat.

Ragnhild Therese Norvik (31) er ansatt som ny daglig leder i SAIH – Studentene og Akademikernes Internasjonale Hjelpefond. Hun er utdannet sosialantropolog, med hovedoppgave om fellesskap og identitet i en ungdomsgjeng i Bolivia. Hun har bakgrunn fra ulike stillinger i SAIH, både som tillitsvalgt og ansatt, og jobbet en periode i FOKUS. Vår nye daglige leder kommer nå fra stillingen som prosjektansvarlig for Bolivia i SAIH.

Sindre Olav Edland (27) er ansatt som informasjonssjef i SAIH. Han har blant annet erfaring som design/webmedarbeider og redaktør i KFUK-KFUM. Sindre avsluttet nylig en mastergrad i kristendom og religion, studieretning religionssosiologi ved Det teologiske Menighetsfakultet i Oslo, der han skrev oppgave om forståelsen av religionens rolle i bistand blant bistandsarbeidere fra Kirkens Nødhjelp og Norsk Folkehjelp.

Ingrid Næss-Holm (25) er ny leder i Changemaker (Kirkens Nødhjelps Ungdomsorganisasjon). Hun har vært i Changemakers sentralstyre fra 2004 og vært nestleder i halvannet år.

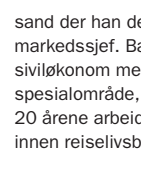
Tor Øivind Tanum overtar som Norads representant og seniorrådgiver ved Veiledningskontoret for næringsutvikling i sør fra medio august 2007. Tanum er siviløkonom og har det siste året tjenestegjort i Utenriksdepartementet. Tanum har tidligere vært utestasjonert ved ambassadene i Mosambik, Zambia og Sør-Afrika.

Trond M. Backer (41), som nå går inn i stilling som informasjonssjef, har siden januar i år vært markedsjef i Strømmestiftelsen fra Dyreparken i Kristiansand der han de siste seks årene var markedsjef. Backer er utdannet siviløkonom med markedsføring som spesialområde, og har gjennom de siste 20 årene arbeidet med markedsføring innen reiselivsbransjen.

Elin Volder Rutle er koordinator for Operasjon Dagsverk i Utviklingsfondet. Hun holder på med en master i agrokologi ved Universitetet for miljø- og biovitenskap. Hun har tidligere hatt sentrale verv i Råd Ungdom og arbeidet med Sund Folkehøgskoles solidaritetsbrigade i Guatemala.

Christoffer Klyve er ny leder for utenlandsavdelingen i Utviklingsfondet. Han har siden nyttår jobbet oppfølging av nasjonale policyprogram og politikk knyttet til internasjonale finansinstitusjoner og var før dette informasjonssjef.

Lars-Ivar Gjørvi (50) blir kvalitetsjef i Strømmestiftelsen. Gjørvi har vært ansatt i Strømmestiftelsen i 10 år, de siste 10 månedene som fungerende generalsekretær. Han skal nå ta fatt på et svært viktig arbeid med å utvikle og etablere et helhetlig kvalitetssystem.

Nils-Petter Mørk (30) har vært ansatt som rådgiver for CARE Norge siden februar i år. Han jobber med policy- og informasjonsarbeid, samt er programansvarlig for Somalia. Mørk har tidligere jobbet som konsulent for UNAIDS og Trocraire i Somalia, Kenya og Uganda.

Elen Beate Langehaug er ansatt som regional programkoordinator med ansvar for Asia og Balkan i CARE Norge. Langehaug kommer fra FNs Befolkningssond, der hun jobbet med HIV/AIDS ved hovedkontoret i New York, og har tidligere jobbet for Redd Barna og Atlas-alliansen.

Moira K. Eknes har permisjon fra sin jobb som programkoordinator i CARE Norge og jobber nå som programsjef for CARE Burundi.

Tore Torstad er ansatt som Senior Programme manager for Kirkens Nødhjelp i Sudan, med base i Juba i Sør-Sudan. Torstad kom fra en åremålstilling som generalsekretær i Norges speiderforbund.

Jørn Stave er ansatt som stedlig representant i Utviklingsfondet sitt første utekontor i Addis Abeba. Stave har jobbet som prosjektkoordinator i Utviklingsfondet og skal nå lede en økt satsing på Etiopia. Han er utdannet biolog med doktorgrad på tørrlands- og pastoraltistspørsmål fra Universitetet i Oslo.

Bell Batta Torheim er ansatt i Utviklingsfondet som programkoordinator for Sørøst-Asia og vil jobbe med biologisk mangfold. Hun kommer fra stillingen som juniorekspert i FNs miljøprogram i Nairobi.

Sigurd Jorde er Utviklingsfondets nye informasjonsmedarbeider. Han går fra jobben som informasjonssjef i Fellesrådet for Afrika, har hovedfag i historie om Sør-Afrika og vært frilansjournalist for blant annet Klassekampen.

Elin Volder Rutle er koordinator for Operasjon Dagsverk i Utviklingsfondet. Hun holder på med en master i agrokologi ved Universitetet for miljø- og biovitenskap. Hun har tidligere hatt sentrale verv i Råd Ungdom og arbeidet med Sund Folkehøgskoles solidaritetsbrigade i Guatemala.

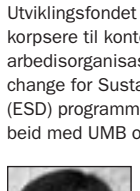
Olav Andreas Hernar er tilsatt som seniorrådgiver på Norads avdeling for metode og resultatoppfølging (AMOR). Statistikk, fra 21. mai.

Balbir Singh er tilsatt som seniorrådgiver på Evalueringsavdelingen (EVAL) i Norad, fra 11. juni.

Bente Sofie Bye og **Kari Gardsjord Lio** er ansatt som nye praktikanter på holdningsmarked og informasjon.

Utviklingsfondet har fått tre nye freds-korpser til kontoret i Oslo fra våre samarbeidsorganisasjoner gjennom Exchange for Sustainable Development (ESD) programmet, som også er i samarbeid med UMB og Bioforsk:

Towani Coren Manda, fra Malawi (National Association of Smallholder Farmers), skal jobbe med IT.

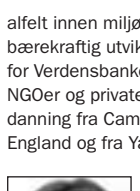
Shemsia Mohammed Shifa, fra Etiopia (Women's Association of Ti Gray), skal jobbe med regnskap.

Deres utvekslere sendt fra Utviklingsfondet er: **Ingrid Jensvoll** (Biologi) til Nepal. **Lars Øimoen** (IT) til Malawi og **Anita Land** (Kommunikasjon) til Etiopia.

Michael Wells er oppnevnt til å lede teamet som skal gjøre en strategisk evaluering av UNDPs globale miljø- og energi program fra 2002. Han jobber som selvstendig og uavhengig konsulent med spesielt med ressurforvaltning og bærekraftig utvikling. Han har oppdrag for Verdensbanken, FN-organisasjoner, NGOer og private stiftelser. Han har utdanning fra Cambridge Universitetet i England og fra Yale Universitetet i USA.

Christine Beate Knudsen er ansatt som rådgiver på Informasjonsavdelingen i Norad (INFO) fra 2. mai. Hun skal jobbe med informasjonssenteret ved Vestbanen og internasjonale ukter.

Bjørn Skotnes er tilsatt som seniorrådgiver på Norads avdeling for fred, likestilling og demokrati (FLID) fra 14. mai. Hennes oppgaver vil være knyttet til kvinneverettigheter og likestilling.

Sven Skaare er tilsatt som rådgiver på Norads avdeling for metode og resultatoppfølging (AMOR). Statistikk, fra 21. mai.

Olav Andreas Hernar er tilsatt som seniorrådgiver på Norads avdeling for metode og resultatoppfølging (AMOR) 4. juni.

Balbir Singh er tilsatt som seniorrådgiver på Evalueringsavdelingen (EVAL) i Norad, fra 11. juni.

6-2007 – 10. ÅRGANG bistandsaktuelt

Fagblad om utviklings-samarbeid

Fagbladets redaksjon arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat.

Ansvarlig redaktør: Eva Bratholm

Redaktør: Gunnar Zachrisen gz@norad.no

Debatredaktør: Thore Hem tgh@norad.no

Journalister: Synnøve Aspelund sysas@norad.no Liv R. Bjergene lrb@norad.no Tor Aksel Bolle toab@norad.no Tone Bratteli tbr@norad.no Per-Ivar Nikolaisen pein@norad.no

Administrasjon: Ba-Musa Ceasay Ellen Rojahn

Internett: www.bistandsaktuelt.no

Postadresse: Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Kontoradresse: Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord: 22 24 20 30

Telefon redaksjon: 22 24 20 40

E-post redaksjon: gz@norad.no

Telefon annonser: 22 24 05 72

E-post annonser: gz@norad.no

Design / produksjon: Odysse reklamebyrå/Akela grafisk design, Fred Isaksen, Larvik #7193

Trykk: Nr1 Trykk as

Abonnement: Bistandsaktuelt, Norad, Boks 8034 Dep., 0030 Oslo

Telefon: 22 24 20 59

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett: www.bistandsaktuelt.no

Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver:

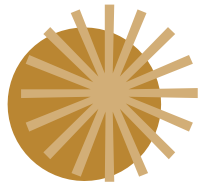
Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet: Tirs. 21. august 2007

Opplag – denne utgaven: 17 300 eksemplarer

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 21. september

VISSTE DU AT...
Antall kriger og alvorlige konflikter i verden i løpet av 2006 økte fra 28 til 35?

Kilde: Flyktninghjelpens Flyktningregnskap 2007

«Gode manerer er sivilisasjon.»

Øst-afrikansk ordtak på swahili

SISTE SIDE

Satser friskt i Uganda

Vannrensing kan bli god butikk for norsk firma

LWANGA (b-a): Ved hjelp av det norske firmaet Scan-Water kan ugandere nå tappe rent drikkevann. For første gang satser firmaet på utviklingsarbeid i stor målestokk.

■ I UGANDA:
KRISTINE RAMBERG AASEN
(TEKST OG FOTO)

I Lwanga, en liten landsby sør i Uganda, har innbyggerne pyntet seg og står samlet rundt en vannstasjon. Vann- og miljøministeren i landet, Hon Maria Mutagamba, tar saksen i hånden og klipper over snoren rundt den nye tappestasjonen.

- Dette er en fantastisk dag. Det største problemet i mange landsbyer er nettopp mangel på rent vann, derfor tilfredsstiller dette Ugandas behov, sier hun til Bistandsaktuelt.

Det norske firmaet Scan-Water, som er kjent for å levere nødhjelpsutstyr til ulike internasjonale organisasjoner, har sammen med vann- og miljøministeren nå innviet fem permanente renselanlegg av vann i Uganda.

Fra nødhjelp til utvikling. - Dette er det første store prosjektet vi har innen utvikling. Vi ser på dette som et helt nytt marked for oss, sier Scan-Waterdirektør Knut H. Gjefle.

Med pengestøtte fra Norad har Scan-Water utviklet et pilotprosjekt, som går ut på å installere renselanlegg av vann på landsbygda. Selskapet har samarbeidet tett med minister Mutagamba og sammen har de vist at prosjektet er gjennomførbart alle steder der det finnes overflatevann. Pilotprosjektet ble satt i gang i juni 2006, og har til sammen hatt en prislapp på knappe to millioner norske kroner.

- Dette er et markedsføringsprosjekt, som vi satser på å få solgt til myndighetene i Uganda og til flere afrikanske land, sier Gjefle som håper dette kan bli god forretning i Afrika.

Han legger til at han mener utviklingsarbeid har et større økonomisk potensial enn nødhjelp i framtiden.

Stort behov. Tall fra FN viser at om lag 45 prosent av menneskene som lever i Afrika sør for Sahara, lever uten tilgang til en trygg drikkevannkilde. På landsbygda i Uganda har kun 56 prosent av befolkningen tilgang til rent vann. Vann- og miljøminister Mutagamba har stor tro på at Scan-Water sin teknologi kan gjøre en forskjell i fremtiden.

- Hvis det kun var opp til meg, ville jeg ha bestilt 5000 av disse renselanleggene, sier hun.

Myndighetene i Uganda har tidligere sagt at det er viktig å øke antall steder der innbyggerne trygt

Direktøren i Scan-Water Knut H. Gjefle forklarer vann- og miljøministeren i Uganda, Hon Maria Mutagamba, hvordan renselanlegget fungerer.

For første gang kan innbyggerne i Lwanga tappe trygt drikkevann.

kan tappe rent vann, og har satt seg som mål å øke vannforsyning til landsbygda. Gjennom FNs Tusenårs-mål har Uganda også forpliktet seg til å være med på å halvere andelen av jordens befolkning uten tilgang til rent drikkevann innen 2015.

- Vann er lett tilgjengelig mange steder i Uganda, men det er ikke rent. Folk henter skittent vann. Scan-Water sitt renselanlegg er med på å forbedre denne situasjonen, sier Mutagamba.

Færre sykdommer. Samme vannkilde brukes ofte til klesvask, og drikkevann for både dyr og mennesker.

Mutagamba peker på at skittent drikkevann fører til sykdommer og stor fattigdom. Diaré er en av de vanligste sykdommene man kan få av skittent vann og nettopp diaré er den nest største dødsårsaken hos

barn under fem år. Hvert år dør rundt 1,8 millioner barn av sykdommen og nesten halvparten av dødsfallene skjer i Afrika sør for Sahara.

I februar fikk innbyggerne i Lwanga rent vann og allerede nå merker de helseeffekten.

- Det har blitt mindre av sykdommene diaré, dysenteri, kolera og tyfus etter at vi fikk rent vann til landsbygden. Særlig diareen, som herjet i området, har det blitt registrert færre tilfeller av, sier Mwegiwa Erinathan. Han bor i Lwanga og er formann i vannkomiteen i landsbygden.

Engasjement for rent vann. En vannkomité blir satt sammen for å drifte vannanlegget. Kandidater til komiteen blir foreslått av innbyggerne i landsbygden. Deretter blir komiteen valgt på et demokratisk møte der alle kan stemme.

Scan-Water oppfordrer innbyggerne til å velge kvinner og folk som ikke har posisjoner fra før i landsbygden. Men det siste ordet har landsbygden selv. Med unntak av teknikerne er komitéarbeidet ulønnet.

Alle i komiteene får opplæring og må hjelpe til med å installere anlegget slik at de selv kan drifte det når selskapet forlater stedet for godt. På den måten blir landsbygden mobilisert og folket får et eierforhold til anleggene. Engasjementet rundt trygt drikkevann blir dermed større.

- Prosjektet er mer enn teknologi, utfordringen ligger i at vi må selge inn aksept og ansvar, sier Gjefle.

Kyampeire Cissy jobber som tekniker i vannkomiteen og har ansvaret for å pumpe vannet opp fra innsjøen.

Kyampeire Cissy er tekniker i vannkomiteen.

- Jeg pumper vannet inn en tank hvor jeg tilsetter blant annet aluminiumsulfat. Deretter pumper jeg vannet videre opp til tappestasjonene, forklarer hun.

Levetiden for det tekniske utstyret er forskjellig og enkelte deler bør skiftes innen fem år.

- Men i vår modell legges det opp til at det tjenes inn penger ved hjelp av vannsalget til vedlikehold, inklusiv utskifting av komponenter som slites ut, sier Gjefle.

Ikke for alle. Å fylle en gul jerrykanne med det ettertraktede, rene vannet koster rundt 50 shilling, om lag 0,25 norske kroner.

- Etter at anlegget ble bygget, har vi hatt rent vann hver dag. Men ikke alle har råd til å kjøpe dette vannet, sier formannen i vannkomiteen i Lwanga, Mwegiwa Erinathan.

De som ikke har penger, må fortsatt hente vann fra innsjøen i området.

Nå håper Erinathan at prisene vil bli satt ned slik at alle har mulighet til å drikke det rene vannet. ■

SCANDINAVIAN WATER TECHNOLOGY AS

■ Scan-Water er eid av det norske selskapet Plastec AS som ble etablert i 1985.

■ Selskapet er leverandør av systemer som kan forsyne rent drikkevann, nødhjelpsutstyr og permanente løsninger.

■ Antall ansatte: 18

■ Hovedkvarter på Gjøvik, Norge

■ Omsetning: 33 millioner kroner (2006)